

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 8ης Οκτωβρίου 2008*

Στην υπόθεση T-69/04,

Schunk GmbH, με έδρα το Thale (Γερμανία),

Schunk Kohlenstoff-Technik GmbH, με έδρα το Heuchelheim (Γερμανία),

εκπροσωπούμενες από τους R. Bechtold και S. Hirsbrunner, στη συνέχεια από τους R. Bechtold, S. Hirsbrunner και A. Schädle, δικηγόρους,

προσφεύγουσες,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης αρχικώς από τους F. Castillo de la Torre και H. Gading, στη συνέχεια, από τους F. Castillo de la Torre και M. Kellerbauer,

καθής,

με αντικείμενο, αφενός, αίτημα για ακύρωση της αποφάσεως 2004/420/ΕΚ της Επιτροπής, της 3ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (Υπόθεση C.38.359 — Ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές προϊόντων γραφίτη και άνθρακα),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

καθώς και, επικουρικός, για μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες με την εν λόγω απόφαση, και, αφετέρου, αντίθετο αίτημα της Επιτροπής για αύξηση του εν λόγω προστίμου,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ
ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Βηλαρά (εισηγητή), πρόεδρο, Μ. Prek και V. Ciucă, δικαστές,
γραμματέας: Κ. Ανδονά, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 27ης Φεβρουαρίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

- ¹ Η Schunk Kohlenstoff-Technik GmbH (στο εξής: SKT) είναι γερμανική επιχείρηση παραγωγής προϊόντων από άνθρακα και γραφίτη χρησιμοποιούμενων σε ηλεκτρο-
II - 2580

λογικές και μηχανολογικές εφαρμογές. Η SKT είναι θυγατρική της Schunk GmbH (στο εξής, από κοινού: Schunk ή προσφεύγουσες).

- 2 Κατά τη συνάντησή τους με εκπροσώπους της Επιτροπής, στις 18 Σεπτεμβρίου 2001, οι εκπρόσωποι της Morgan Crucible Company plc (στο εξής: Morgan) πρότειναν τη συνεργασία τους, προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη καρτέλ στην ευρωπαϊκή αγορά προϊόντων από άνθρακα για ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές και ζήτησαν την υπαγωγή τους στα μέτρα επιείκειας που προβλέπει η ανακοίνωση 96/C 207/04 της Επιτροπής, σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ 1996, C 207, σ. 4, στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας).

- 3 Στις 2 Αυγούστου 2002, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 11 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81 ΕΚ] και [82 ΕΚ] (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), η Επιτροπή απηύθυνε στις C. Conradty Nürnberg GmbH (στο εξής: Conradty), Le Carbone-Lorraine (στο εξής: LCL), SGL Carbon AG (στο εξής: SGL), SKT, Eurocarbo SpA, Luckerath BV και Gerken Europe SA αίτημα παροχής πληροφοριών σχετικά με τη συμπεριφορά τους στην οικεία αγορά. Το έγγραφο που εστάλη στην SKT αφορούσε, επίσης, τις δραστηριότητες της Hoffmann & Co. Elektrokohle AG (στο εξής: Hoffmann), την οποία εξαγόρασε η Schunk στις 28 Οκτωβρίου 1999.

- 4 Με έγγραφο της 2ας Σεπτεμβρίου 2002, η SKT ενημέρωσε την Επιτροπή ότι προτίθεται να συνεργαστεί μαζί της στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και να διερευνήσει αν, πέραν των απαντήσεων που έδωσε στο αίτημα της Επιτροπής για παροχή πληροφοριών, ήταν σε θέση να παράσχει και άλλα χρήσιμα στοιχεία, λαμβανομένων υπόψη των αποδεικτικών στοιχείων που ήδη κατείχε το κοινοτικό όργανο.

- 5 Αφού έλαβε, στις 5 Οκτωβρίου 2002, το κείμενο του αιτήματος παροχής πληροφοριών στη γερμανική, η SKT απάντησε με έγγραφο της 25ης Οκτωβρίου 2002.
- 6 Στις 23 Μαΐου 2003, η Επιτροπή, βάσει των στοιχείων που της είχαν παρασχεθεί, απηύθυνε ανακοίνωση αιτιάσεων στις προσφεύγουσες και στις άλλες εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, δηλαδή στις Morgan, Conradty, LCL, SGL και Hoffmann.
- 7 Κατόπιν ακροάσεως των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, πλην των Morgan και Conradty, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2004/420/ΕΚ, της 3ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (Υπόθεση C.38.359 — Ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές προϊόντων γραφίτη και άνθρακα) (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση). Περίληψη της προσβαλλόμενης αποφάσεως δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα στις 28 Απριλίου 2004 (ΕΕ L 125, σ. 45).
- 8 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι οι επιχειρήσεις προς τις οποίες απευθύνεται η απόφαση μετείχαν σε ενιαία και διαρκή παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και, από 1ης Ιανουαρίου 1994, του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ), παράβαση η οποία συνίσταται σε άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών πώλησης και άλλων όρων συναλλαγής με τους πελάτες, σε κατανομή των αγορών, ιδίως διά της κατανομής πελατών, και σε συντονισμένες ενέργειες (ποσοτικούς περιορισμούς, αυξήσεις τιμών και εμπορικούς αποκλεισμούς) έναντι των ανταγωνιστών που δεν μετείχαν στο καρτέλ (αιτιολογική σκέψη 2 της προσβαλλόμενης αποφάσεως).
- 9 Η προσβαλλόμενη απόφαση περιλαμβάνει τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

Οι κάτωθι επιχειρήσεις παρέβησαν τις διατάξεις του άρθρου 81, παράγραφος 1, [ΕΚ] και, από 1ης Ιανουαρίου 1994, του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, διά

της συμμετοχής τους, κατά τα αναφερόμενα χρονικά διαστήματα, σε συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές στον τομέα των προϊόντων από άνθρακα και γραφίτη για ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές:

- [Conradty], από τον Οκτώβριο του 1988 έως τον Δεκέμβριο του 1999[❏]
- [Hoffmann], από τον Σεπτέμβριο του 1994 έως τον Οκτώβριο του 1999[❏]
- [LCL], από τον Οκτώβριο του 1988 έως τον Ιούνιο του 1999[❏]
- [Morgan], από τον Οκτώβριο του 1988 έως τον Δεκέμβριο του 1999[❏]
- [Schunk], από τον Οκτώβριο του 1988 έως τον Δεκέμβριο του 1999[❏]
- [SGL], από τον Οκτώβριο του 1988 έως τον Δεκέμβριο του 1999.

Άρθρο 2

Για τις διαλαμβανόμενες στο άρθρο 1 παραβάσεις, επιβάλλονται τα εξής πρόστιμα:

- [Conradty]: 1 060 000 ευρώ[❏]
- [Hoffmann]: 2 820 000 ευρώ[❏]
- [LCL]: 43 050 000 ευρώ[❏]
- [Morgan]: 0 ευρώ

— [Schunk]: 30 870 000 ευρώ¹⁰

— [SGL]: 23 640 000 ευρώ.

Το πρόστιμο καταβάλλεται εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης [...]

Αν παρέλθει αυτή η προθεσμία, οφείλονται αυτοδικαίως τόκοι με το επιτόκιο που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στις κύριες πράξεις αναχρηματοδότησης κατά την πρώτη εργάσιμη ημέρα του μήνα κατά τον οποίο εκδόθηκε η παρούσα απόφαση, προσαυξημένο κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες.»

¹⁰ Όσον αφορά τον υπολογισμό των προστίμων, η Επιτροπή χαρακτήρισε την παράβαση πολύ σοβαρή, λόγω της φύσεώς της, των επιπτώσεών της στην εντός του ΕΟΧ αγορά των επίμαχων προϊόντων, έστω και αν οι επιπτώσεις αυτές δεν είναι δυνατόν να μετρηθούν με ακρίβεια, και της γεωγραφικής εκτάσεως της εξεταζόμενης αγοράς (αιτιολογική σκέψη 288 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

¹¹ Για να συνεκτιμήσει τη σχετική σημασία της παράνομης συμπεριφοράς της κάθε μετέχουσας στο καρτέλ επιχείρησης και, επομένως, την πραγματική επίπτωσή της στον ανταγωνισμό, η Επιτροπή κατέταξε τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τη σημασία της κάθε μίας στην αγορά, την οποία προσδιόρισε με κριτήριο τα μερίδια αγοράς (αιτιολογικές σκέψεις 289 έως 297 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 12 Συνεπώς, οι LCL και Morgan, ως οι δύο μεγαλύτερες επιχειρήσεις με μερίδια αγοράς άνω του 20 %, κατατάχθηκαν στην πρώτη κατηγορία. Η Schunk και η SGL, ως μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις με μερίδια αγοράς από 10 έως 20 %, κατατάχθηκαν στη δεύτερη κατηγορία. Οι Hoffmann και Conradty, ως μικρές επιχειρήσεις με μερίδια αγοράς μικρότερα του 10 %, κατατάχθηκαν στην τρίτη κατηγορία (αιτιολογικές σκέψεις 37 και 297 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 13 Βάσει των ως άνω εκτιμήσεων, η Επιτροπή, με κριτήριο τη σοβαρότητα της παραβάσεως, όρισε ως ποσό εκκίνησης για την επιβολή του προστίμου τα 35 εκατομμύρια ευρώ για τις LCL και Morgan, τα 21 εκατομμύρια ευρώ για την SGL και τις προσφεύγουσες και τα 6 εκατομμύρια ευρώ για τις Hoffmann και Conradty (αιτιολογική σκέψη 298 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 14 Σχετικά με τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή έκρινε ότι όλες οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις υπέπεσαν σε παράβαση μεγάλης διάρκειας. Λόγω του ότι η παράβαση διήρκεσε έντεκα έτη και δύο μήνες, η Επιτροπή προσαύξησε το ποσό εκκίνησης ως προς τη Schunk, τη Morgan, την SGL και την Conradty κατά 110 %. Ως προς την LCL, η Επιτροπή δέχθηκε ότι η παράβαση διήρκεσε δέκα έτη και οκτώ μήνες και προσαύξησε το ποσό εκκίνησης κατά 105 %. Ως προς τη Hoffmann, το ποσό εκκίνησης αυξήθηκε κατά 50 %, λόγω του ότι η παράβαση διήρκεσε πέντε έτη και ένα μήνα (αιτιολογικές σκέψεις 299 και 300 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 15 Συνεπώς, το βασικό ποσό του προστίμου, το οποίο καθορίστηκε με κριτήριο τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, ήταν 73,5 εκατομμύρια ευρώ για τη Morgan, 71,75 εκατομμύρια ευρώ για την LCL, 44,1 εκατομμύρια ευρώ για τις προσφεύγουσες και την SGL, 12,6 εκατομμύρια ευρώ για την Conradty και 9 εκατομμύρια ευρώ για τη Hoffmann (αιτιολογική σκέψη 301 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 16 Η Επιτροπή δεν δέχθηκε κανένα επιβαρυντικό ή ελαφρυντικό στοιχείο σε βάρος ή υπέρ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων (αιτιολογική σκέψη 316 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και απέρριψε το αίτημα των προσφευγουσών για μείωση του επιβληθέντος σε αυτές προστίμου στο 10 % του παγκοσμίου κύκλου εργασιών της SKT, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 (αιτιολογική σκέψη 318 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 17 Όσον αφορά την εφαρμογή της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, η Morgan απαλλάχθηκε από το πρόστιμο ως η πρώτη επιχείρηση που επισήμανε την ύπαρξη του καρτέλ στην Επιτροπή (αιτιολογικές σκέψεις 319 έως 321 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 18 Βάσει του σημείου Δ της εν λόγω ανακοινώσεως, η Επιτροπή μείωσε το ποσό του προστίμου που θα επιβαλλόταν λόγω μη συνεργασίας κατά 40 % για την LCL, κατά 30 % για τις Schunk και Hoffmann και κατά 20 % για την SGL, η οποία ήταν η τελευταία που συνεργάστηκε (αιτιολογικές σκέψεις 322 έως 338 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 19 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 20 Φεβρουαρίου 2004, οι προσφεύγουσες άσκησαν την υπό κρίση προσφυγή.

- 20 Μετά από τροποποίηση της σύνθεσης των τμημάτων του Πρωτοδικείου, ο εισηγητής δικαστής τοποθετήθηκε, ως πρόεδρος, στο πέμπτο τμήμα, στο οποίο ανατέθηκε, συνεπώς, η υπό κρίση υπόθεση.
- 21 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (πέμπτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Οι διάδικοι ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 27ης Φεβρουαρίου 2008.
- 22 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Πρωτοδικείο:
- να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση,
  - επικουρικώς, να μειώσει ευλόγως το επιβληθέν πρόστιμο,
  - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.
- 23 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- να απορρίψει την προσφυγή,
  - να αυξήσει το επιβληθέν στις προσφεύγουσες πρόστιμο,
  - να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

Επί του αιτήματος για ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως

- 24 Μολονότι η προσφυγή των προσφευγουσών περιλαμβάνει δύο αιτήματα, ένα κύριο για ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως και ένα επικουρικό για μείωση του προστίμου, οι προσφεύγουσες δεν έχουν διαχωρίσει τους ισχυρισμούς που προβάλλουν με τα δικόγραφά τους. Όταν, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το Πρωτοδικείο τους ζήτησε να υποβάλουν παρατηρήσεις σχετικά με το ακριβές περιεχόμενο των επιχειρημάτων τους, οι προσφεύγουσες δήλωσαν, κατ' ουσίαν, ότι επαφίενται στην εκτίμηση του Πρωτοδικείου.
- 25 Επισημαίνεται, συναφώς, ότι η ένσταση ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και η αμφισβήτηση της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης των Schunk GmbH και SKT σχετίζονται προδήλως με το αίτημα ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 26 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν επίσης στην Επιτροπή ότι παραβίασε τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχείρισης κατά τον προσδιορισμό του προστίμου, ισχυρισμός που σχετίζεται, κυρίως, με το αίτημα μείωσης του προστίμου. Με την επιχειρηματολογία που αναπτύσσεται προς στήριξη της αιτιάσεως αυτής, επιχειρείται, πάντως, η αμφισβήτηση της παραβάσεως που διαπίστωσε η Επιτροπή και, συνεπώς, της ευθύνης των προσφευγουσών, όπως η ευθύνη αυτή προσδιορίζεται με το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Οι αμφισβητήσεις αυτές πρέπει, επομένως, να εξεταστούν στο πλαίσιο του αιτήματος ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως συνολικά, περιλαμβανομένου του άρθρου 1 αυτής.

Επί της ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17

- 27 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 παρέχει στην Επιτροπή απεριόριστη σχεδόν διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό του προστίμου, πράγμα αντίθετο στην αρχή «ουδεμία ποινή άνευ νόμου», την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 7, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ) που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, όπως ερμηνεύεται από τα κοινοτικά δικαστήρια.
- 28 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η αρχή «ουδεμία ποινή άνευ νόμου» είναι απόρροια της αρχής της ασφάλειας δικαίου, η οποία αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου και επιβάλλει, μεταξύ άλλων, να είναι σαφείς και ακριβείς οι κοινοτικές ρυθμίσεις, ιδίως όταν αυτές επιβάλλουν ή επιτρέπουν την επιβολή κυρώσεων, ούτως ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν σαφώς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις ρυθμίσεις αυτές και να λαμβάνουν τα ανάλογα μέτρα (βλ., σχετικά, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 1981, 169/80, *Gondrand Frères και Garancini*, Συλλογή 1981, σ. 1931, σκέψη 17, της 18ης Νοεμβρίου 1987, 137/85, *Maizena*, Συλλογή 1987, σ. 4587, σκέψη 15, της 13ης Φεβρουαρίου 1996, C-143/93, *van Es Douane Agenten*, Συλλογή 1996, σ. I-431, σκέψη 27, και της 12ης Δεκεμβρίου 1996, C-74/95 και C-129/95, X, Συλλογή 1996, σ. I-6609, σκέψη 25).
- 29 Η αρχή αυτή, η οποία αποτελεί μέρος των κοινών συνταγματικών παραδόσεων των κρατών μελών και έχει κατοχυρωθεί με διάφορες διεθνείς συνθήκες, μεταξύ άλλων με το άρθρο 7 της ΕΣΔΑ, ισχύει τόσο για τους ποινικού χαρακτήρα κανόνες όσο και για τις ειδικές διοικητικές ρυθμίσεις, οι οποίες επιβάλλουν διοικητικές κυρώσεις ή επιτρέπουν την επιβολή τους (βλ., σχετικά, απόφαση *Maizena*, σκέψη 28 ανωτέρω, σκέψεις 14 και 15 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Έχει εφαρμογή όχι μόνο στους κανόνες που προβλέπουν τα συστατικά στοιχεία μιας παραβάσεως, αλλά και στους κανόνες που καθορίζουν τις συνέπειες από την παράβαση των πρώτων (βλ., σχετικά, απόφαση X, σκέψη 28 ανωτέρω, σκέψεις 22 και 25).

30 Αποτελεί επίσης πάγια νομολογία ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει ο κοινοτικός δικαστής (γνωμοδότηση 2/94 του Δικαστηρίου, της 28ης Μαρτίου 1996, Συλλογή 1996, σ. I-1759, σκέψη 33, και απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Μαΐου 1997, C-299/95, Kremzow, Συλλογή 1997, σ. I-2629, σκέψη 14). Προς τούτο, το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο εμπνέονται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, καθώς και από τα στοιχεία που παρέχουν οι διεθνείς πράξεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για τις οποίες έχουν συνεργαστεί ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη. Η ΕΣΔΑ ενέχει, συναφώς, ιδιαίτερη σημασία (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston, Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψη 18, και προπαρατεθείσα απόφαση Kremzow, σκέψη 14). Εξάλλου, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ, «[η] Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την [ΕΣΔΑ] και όπως [απορρέουν] από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου» (απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Οκτωβρίου 2002, C-94/00, Roquette Frères, Συλλογή 2002, σ. I-9011, σκέψεις 23 και 24, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Φεβρουαρίου 2001, T-112/98, Mannesmannröhren-Werke κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-729, σκέψη 60).

31 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί το κείμενο του άρθρου 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ:

«Ουδείς δύναται να καταδικασθεί διά πράξιν ή παράλειψιν η οποία, καθ' ην στιγμήν διεπράχθη, δεν απετέλει αδίκημα συμφώνως προς το εθνικόν ή διεθνές δίκαιον. Ούτε και επιβάλλεται βαρυτέρα ποινή από εκείνην η οποία επεβάλλετο κατά την στιγμήν της διαπράξεως του αδικήματος.»

32 Κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ), από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι ο νόμος πρέπει να ορίζει σαφώς τις αξιόποινες πράξεις και τις ποινές που τις κολάζουν. Η προϋπόθεση αυτή πληρούται όταν ο πολίτης μπορεί να γνωρίζει, με βάση το κείμενο της σχετικής διατάξεως και, εν ανάγκη, με τη βοήθεια της ερμηνείας που δίδεται στην εν λόγω διάταξη από τα δικαστήρια, ποιες πράξεις και παραλείψεις στοιχειοθετούν την ποινική ευθύνη του (βλ., μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, απόφαση Coëme κ.λπ. κατά Βελγίου, της 22ας Ιουνίου 2000, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-VII, σ. 1, § 145).

33 Εξάλλου, το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ δεν επιβάλλει να είναι οι όροι των διατάξεων δυνάμει των οποίων επιβάλλονται οι κυρώσεις αυτές τόσο ακριβείς ώστε να μπορούν να προβλεφθούν με απόλυτη βεβαιότητα οι συνέπειες που ενδέχεται να επισύρει η παράβασή τους. Πράγματι, σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η ύπαρξη ασαφών όρων στη διάταξη δεν συνιστά οπωσδήποτε παράβαση του άρθρου 7 της ΕΣΔΑ και το γεγονός ότι ένας νόμος απονέμει εξουσία εκτιμήσεως δεν συνεπάγεται από μόνο του μη τήρηση της προϋποθέσεως προβλεψιμότητας, εφόσον η έκταση και ο τρόπος ασκήσεως αυτής της εξουσίας καθορίζονται με επαρκή σαφήνεια, λαμβανομένου υπόψη του θεμιτού επιδιωκόμενου σκοπού, ώστε να παρέχεται στον ιδιώτη προσήκουσα προστασία κατά της αυθαιρεσίας (ΕΔΔΑ, απόφαση Margareta και Roger Andersson κατά Σουηδίας, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, σειρά Α αριθ. 226, § 75). Ως προς το θέμα αυτό, εκτός από το ίδιο το κείμενο του νόμου, το ΕΔΔΑ λαμβάνει υπόψη το κατά πόσον οι χρησιμοποιούμενες αόριστες έννοιες έχουν διευκρινιστεί από πάγια και δημοσιευμένη νομολογία (απόφαση G. κατά Γαλλίας της 27ης Σεπτεμβρίου 1995, σειρά Α αριθ. 325-B, § 25).

34 Όσον αφορά τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, κανένα στοιχείο δεν παρέχει στο Πρωτοδικείο τη δυνατότητα να προσδώσει στην αρχή «ουδεμία ποινή άνευ νόμου», η οποία αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, διαφορετική ερμηνεία από εκείνη που απορρέει από τα προεκτεθέντα. Στο πλαίσιο αυτό, οι προσφεύγουσες προβάλλουν απλώς, χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις, ότι, σε εθνικό επίπεδο, καμία δημόσια αρχή δεν έχει τέτοια εξουσία, που να της παρέχει τη δυνατότητα να επιβάλλει πρόστιμα χωρίς κανένα σχεδόν περιορισμό.

35 Εν προκειμένω, όσον αφορά το κύρος του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 υπό το πρίσμα της αρχής «ουδεμία ποινή άνευ νόμου», όπως αυτή έχει αναγνωριστεί από τον κοινοτικό δικαστή σύμφωνα με τα στοιχεία της νομολογίας του ΕΔΔΑ και τις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, διαπιστώνεται ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν διαθέτει απεριόριστη διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό των προστίμων για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού.

- 36 Συγκεκριμένα, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 περιορίζει τη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής. Αφενός, ορίζοντας ότι «[η] Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους [1 000 ευρώ] μέχρις [ενός εκατομμυρίου ευρώ], ή ποσό μεγαλύτερο από αυτό μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό του κύκλου εργασιών που επραγματοποιήθη κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από μία των επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση», θέτει ανώτατο όριο για το πρόστιμο που μπορεί να επιβληθεί σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, ήτοι με ένα αντικειμενικό κριτήριο. Επομένως, ενώ δεν υφίσταται απόλυτο ανώτατο όριο που να ισχύει για όλες τις παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού, εντούτοις, όσον αφορά το πρόστιμο που μπορεί να επιβληθεί, υφίσταται ανώτατο όριο, αριθμητικώς προσδιορίσιμο και απόλυτο, υπολογιζόμενο χωριστά για κάθε επιχείρηση και για κάθε περίπτωση παραβάσεως, οπότε το ανώτατο ποσό του προστίμου που μπορεί να επιβληθεί σε συγκεκριμένη επιχείρηση είναι δυνατόν να προσδιοριστεί εκ των προτέρων. Αφετέρου, η διάταξη αυτή υποχρεώνει την Επιτροπή να καθορίζει τα πρόστιμα σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση λαμβάνοντας «υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και [τη] διάρκειά της».
- 37 Μολονότι τα δύο αυτά κριτήρια όντως παρέχουν στην Επιτροπή ευρεία διακριτική ευχέρεια, πρόκειται, εντούτοις, για κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούνται και από άλλους νομοθέτες σε αντίστοιχες διατάξεις και τα οποία επιτρέπουν στην Επιτροπή να επιβάλλει κυρώσεις λαμβάνοντας υπόψη τον βαθμό του παρανόμου της συγκεκριμένης συμπεριφοράς.
- 38 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Συμβούλιο, προβλέποντας, σε περίπτωση παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, πρόστιμα από 1 000 ευρώ έως το 10 % του κύκλου εργασιών της οικείας επιχείρησης, δεν άφησε στην Επιτροπή υπερβολική διακριτική ευχέρεια. Ειδικότερα, το ανώτατο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών της οικείας επιχείρησης κρίνεται εύλογο, λαμβανομένων υπόψη των συμφερόντων που προστατεύει η Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας επιβολής κυρώσεων για τέτοιες παραβάσεις.
- 39 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι οι κυρώσεις που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 σε περίπτωση παραβάσεως των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, αποτελούν ένα πολύ σημαντικό μέσο που διαθέτει η Επιτροπή ώστε να μεριμνά για την εγκαθίδρυση, εντός της Κοινότητας, ενός «καθεστώτος που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά» (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', ΕΚ). Το καθεστώς αυτό παρέχει στην Κοινότητα τη δυνατότητα να εκπληρώσει την

αποστολή της που συνίσταται, με τη δημιουργία κοινής αγοράς, στην προαγωγή, στο σύνολο της Κοινότητας, μεταξύ άλλων, της αρμονικής, ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων και ενός υψηλού βαθμού ανταγωνιστικότητας (άρθρο 2 ΕΚ). Επιπλέον, το καθεστώς αυτό είναι αναγκαίο για τη θέσπιση, εντός της Κοινότητας, μιας οικονομικής πολιτικής που ασκείται σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό (άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, ΕΚ). Επομένως, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 καθιστά δυνατή την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος που ανταποκρίνεται στις θεμελιώδεις αποστολές της Κοινότητας.

40 Κρίνεται, επομένως, ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, μολονότι αφήνει στην Επιτροπή ορισμένη διακριτική ευχέρεια, καθορίζει τα κριτήρια και τα όρια που τη δεσμεύουν κατά την άσκηση της εξουσίας της επιβολής προστίμων.

41 Εξάλλου, επισημαίνεται ότι, κατά τον καθορισμό του προστίμου σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η Επιτροπή υποχρεούται να τηρεί τις γενικές αρχές του δικαίου, ειδικότερα δε τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί με τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου. Επιπλέον, δυνάμει του άρθρου 229 ΕΚ και του άρθρου 17 του κανονισμού 17, τα δικαστήρια αυτά αποφαινόμενα κατά πλήρη δικαιοδοσία επί των προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων της Επιτροπής περί καθορισμού προστίμων και, επομένως, μπορούν όχι μόνο να ακυρώσουν τις αποφάσεις της Επιτροπής αλλά και να άρουν, να μειώσουν ή να αυξήσουν το επιβληθέν πρόστιμο. Επομένως, η διοικητική πρακτική της Επιτροπής υπόκειται στον πλήρη έλεγχο του κοινοτικού δικαστή. Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς των προσφευγουσών, η άσκηση του ελέγχου αυτού δεν συνεπάγεται υπέρβαση αρμοδιότητας του κοινοτικού δικαστή λόγω της προβαλλόμενης αναθέσεως σε αυτόν της ασκήσεως νομοθετικής εξουσίας, κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΕΚ, δεδομένου ότι, αφενός, ο έλεγχος αυτός προβλέπεται ρητώς από τις προμνησθείσες διατάξεις, των οποίων το κύρος δεν αμφισβητείται, και, αφετέρου, ο κοινοτικός δικαστής τον ασκεί εφαρμόζοντας τα κριτήρια του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

- 42 Εξάλλου, βάσει των κριτηρίων του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, όπως έχουν διευκρινιστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή έχει αναπτύξει δημοσίως γνωστή και διαφανή πρακτική λήψεως αποφάσεων. Καίτοι, βεβαίως, η προγενέστερη πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής δεν αποτελεί, αυτή καθαυτή, δεσμευτικό πλαίσιο για την επιβολή προστίμων για παραβάσεις κανόνων του ανταγωνισμού (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Σεπτεμβρίου 2006, C-167/04 P, JCB Service κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-8935, σκέψεις 201 και 205, και της 7 Ιουνίου 2007, C-76/06 P, Britannia Alloys & Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-4405, σκέψη 60), γεγονός παραμένει ότι, δυνάμει της αρχής της ίσης μεταχείρισης, η οποία αποτελεί γενική αρχή του δικαίου και την οποία η Επιτροπή οφείλει να τηρεί, η Επιτροπή δεν μπορεί να αντιμετωπίζει παρόμοιες καταστάσεις κατά τρόπο διαφορετικό ή διαφορετικές καταστάσεις καθ' όμοιο τρόπο, εκτός εάν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικά (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1984, 106/83, *Sermide*, Συλλογή 1984, σ. 4209, σκέψη 28, και του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-311/94, *BPB de Eendracht* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1129, σκέψη 309).
- 43 Κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή μπορεί, βεβαίως, οποτεδήποτε να αναπροσαρμόσει το επίπεδο των προστίμων αν αυτό επιβάλλει η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 109, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-23/99, *LR AF* 1998 κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1705, σκέψεις 236 και 237), δεδομένου ότι μια τέτοια μεταβολή της διοικητικής πρακτικής μπορεί να θεωρηθεί αντικειμενικά δικαιολογημένη από τον σκοπό της γενικής προλήψεως των παραβάσεων των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού. Η πρόσφατη αύξηση του ύψους των προστίμων, για την οποία κάνουν λόγο, επικρίνοντάς την, οι προσφεύγουσες, δεν μπορεί, συνεπώς, αυτή καθαυτή, να θεωρηθεί παράνομη ως αντίθετη στην αρχή «ουδεμία ποινή άνευ νόμου», εφόσον παραμένει εντός του νομίμου πλαισίου που καθορίζει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, όπως αυτό έχει ερμηνευθεί από τα κοινοτικά δικαστήρια.
- 44 Πρέπει, ακόμη, να ληφθεί υπόψη ότι, για λόγους διαφάνειας και προς βελτίωση της ασφάλειας δικαίου των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, η Επιτροπή δημοσίευσε κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, [AX] (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές), στις οποίες εκθέτει τη μέθοδο υπολογισμού που δεσμεύεται να εφαρμόζει σε κάθε περίπτωση. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει, συναφώς, ότι, θεσπίζοντας τέτοιους κανόνες συμπεριφοράς και αναγγέλλοντας, διά της δημοσιεύσεώς τους, ότι θα τους εφαρμόζει πλέον στις περιπτώσεις που οι κανόνες αυτοί αφορούν, η Επιτροπή

αυτοπεριορίζεται κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειάς της και δεν μπορεί να αποκλίνει από τους κανόνες αυτούς, διότι άλλως θα κινδυνεύει να ελεγχθεί για παραβίαση γενικών αρχών του δικαίου, όπως είναι η ίση μεταχείριση και η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές, καίτοι δεν συνιστούν τη νομική βάση της αποφάσεως της Επιτροπής, ορίζουν πάντως, κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, τη μέθοδο που ακολούθησε η Επιτροπή κατά τον καθορισμό των προστίμων που επιβάλλονται με την εν λόγω απόφαση και, συνεπώς, διασφαλίζουν την ασφάλεια δικαίου των επιχειρήσεων (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Røringindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψεις 211 και 213). Κατά συνέπεια, η εκ μέρους της Επιτροπής θέσπιση των κατευθυντηρίων γραμμών, εφόσον εντάσσεται στο νομικό πλαίσιο του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, απλώς συνέβαλε στη διευκρίνιση των ορίων της διακριτικής ευχέρειας της Επιτροπής η οποία ούτως ή άλλως απορρέει από τη διάταξη αυτή, χωρίς να μπορεί να συναχθεί εξ αυτού ότι ο κοινοτικός νομοθέτης είχε αρχικώς ορίσει πλημμελώς τα όρια της αρμοδιότητας της Επιτροπής στον συγκεκριμένο τομέα.

45 Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων στοιχείων, ο ενημερωμένος επιχειρηματίας, επικουρούμενος εν ανάγκη από νομικό σύμβουλο, μπορεί να προβλέψει με επαρκή ακρίβεια τη μέθοδο υπολογισμού και την τάξη μεγέθους των προστίμων που μπορεί να του επιβληθούν για μια συγκεκριμένη συμπεριφορά. Το ότι ο επιχειρηματίας αυτός δεν μπορεί να γνωρίζει εκ των προτέρων με ακρίβεια το ύψος των προστίμων που η Επιτροπή θα επιβάλλει σε κάθε περίπτωση δεν συνιστά παραβίαση της αρχής «ουδεμία ποινή άνευ νόμου», δεδομένου ότι, λόγω της σοβαρότητας των παραβάσεων που η Επιτροπή καλείται να κολάσει, οι στόχοι καταστολής και αποτροπής των παραβάσεων δικαιολογούν το να μην είναι οι επιχειρήσεις σε θέση να αξιολογήσουν τα οφέλη που θα μπορούσαν να αντλήσουν από τη συμμετοχή τους σε κάποια παράβαση λαμβάνοντας υπόψη, εκ των προτέρων, το ποσό του προστίμου που θα τους επιβληθεί λόγω της παράνομης συμπεριφοράς.

46 Συναφώς, έστω και αν οι επιχειρήσεις δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν εκ των προτέρων με ακρίβεια το ύψος των προστίμων που η Επιτροπή θα ορίσει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 253 ΕΚ, η Επιτροπή, παρά το γεγονός ότι το όλο πλαίσιο της αποφάσεως περί επιβολής προστίμου είναι γενικώς γνωστό, υποχρεούται να αιτιολογήσει την απόφαση αυτή, ιδίως όσον αφορά το ύψος του επιβαλλομένου προστίμου και την επιλεγείσα μέθοδο υπολογισμού του. Από την αιτιολογία αυτή πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική της Επιτροπής, για να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους

λόγους που δικαιολογούν το ληφθέν μέτρο, ώστε να κρίνουν κατά πόσον είναι σκόπιμο να προσφύγουν στον κοινοτικό δικαστή, και για να μπορεί ο τελευταίος να ασκήσει ενδεχομένως τον έλεγχό του.

⁴⁷ Τέλος, πρέπει να θεωρηθεί ότι στερείται ερείσματος το επιχείρημα ότι το Συμβούλιο, καθορίζοντας το πλαίσιο επιβολής του προστίμου σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, παρέβη την υποχρέωσή του να ορίσει με σαφήνεια τα όρια της παρεχόμενης στην Επιτροπή αρμοδιότητας και, ως εκ τούτου, μεταβίβασε εν τοις πράγμασι στην Επιτροπή μια αρμοδιότητα που του ανήκε δυνάμει της Συνθήκης, κατά παράβαση των άρθρων 83 ΕΚ και 229 ΕΚ.

⁴⁸ Αφενός, όπως εκτίθεται ανωτέρω, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ενώ παρέχει στην Επιτροπή ευρεία διακριτική ευχέρεια, εντούτοις περιορίζει την άσκησή της, θεσπίζοντας αντικειμενικά κριτήρια τα οποία οφείλει η Επιτροπή να τηρεί. Αφετέρου, υπενθυμίζεται ότι ο κανονισμός 17 εκδόθηκε βάσει του άρθρου 83, παράγραφος 1, ΕΚ, το οποίο προβλέπει ότι «[ο]ι αναγκαίοι κανονισμοί ή οδηγίες για την εφαρμογή των αρχών που αναφέρονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] θεσπίζονται από το Συμβούλιο [...] προτάσει της Επιτροπής και κατόπιν διαβουλεύσεως με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο». Οι εν λόγω κανονισμοί ή οδηγίες έχουν, μεταξύ άλλων, ως σκοπό, σύμφωνα με το άρθρο 83, παράγραφος 2, στοιχεία α' και δ', ΕΚ, αντιστοίχως, «να εξασφαλίσουν την τήρηση των απαγορεύσεων του άρθρου 81, παράγραφος 1, [ΕΚ] και του άρθρου 82 [ΕΚ], με την πρόβλεψη προστίμων και χρηματικών ποινών» και «να οριοθετήσουν τα καθήκοντα της Επιτροπής και του Δικαστηρίου κατά την εφαρμογή των διατάξεων αυτής της παραγράφου». Υπενθυμίζεται, εξάλλου, ότι, δυνάμει του άρθρου 211, πρώτη περίπτωση, ΕΚ, η Επιτροπή «μεριμνά για την εφαρμογή της παρούσας Συνθήκης καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτής από τα όργανα» και ότι διαθέτει, δυνάμει της τρίτης περίπτωσης του ίδιου άρθρου, «idia εξουσία λήψεως αποφάσεων».

⁴⁹ Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η εξουσία επιβολής προστίμων σε περίπτωση παραβάσεως των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ανήκε αρχικά στο Συμβούλιο, το οποίο τη μεταβίβασε ή ανέθεσε την άσκησή της στην Επιτροπή, κατά την έννοια του άρθρου 202, τρίτη περίπτωση, ΕΚ. Σύμφωνα με τις

προαναφερθείσες διατάξεις της Συνθήκης, η εξουσία αυτή αποτελεί μέρος της αρμοδιότητας της Επιτροπής να μεριμνά για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, αρμοδιότητα η οποία διευκρινίστηκε, οριοθετήθηκε και κατοχυρώθηκε, όσον αφορά την εφαρμογή των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, με τον κανονισμό 17. Συνεπώς, η εξουσία επιβολής προστίμων την οποία ο κανονισμός αυτός απονέμει στην Επιτροπή απορρέει από τις διατάξεις της ίδιας της Συνθήκης και αποσκοπεί στην ουσιαστική εφαρμογή των απαγορεύσεων που προβλέπουν τα εν λόγω άρθρα (βλ., σχετικά, απόφαση της 12ης Ιουλίου 2001, T-202/98, T-204/98 και T-207/98, Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-2035, σκέψη 133). Συνεπώς, το επιχείρημα των προσφευγουσών πρέπει να απορριφθεί.

- 50 Από το σύνολο των σκέψεων αυτών προκύπτει ότι η προβληθείσα ένσταση ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-43/02, Jungbunzlauer κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3435, σκέψεις 69 έως 92, και της 5ης Απριλίου 2006, T-279/02, Degussa κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-897, σκέψεις 66 έως 88).
- 51 Σημειωτέον, τέλος, ότι οι προσφεύγουσες προβάλλουν, επικουρικός, ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 μπορεί να θεωρηθεί συμβατό με την αρχή της νομιμότητας εφόσον η Επιτροπή το ερμηνεύσει περιοριστικά, πράγμα που η Επιτροπή δεν πρόκειται να πράξει.
- 52 Διαπιστώνεται, συναφώς, ότι οι προσφεύγουσες διατυπώνουν γενικόλογες μόνον παρατηρήσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή πρέπει, εν γένει, να τροποποιήσει την πολιτική της στον τομέα των προστίμων, διαμορφώνοντας διαφανή και συνεπή πρακτική λήψεως αποφάσεων, αλλά δεν προβάλλουν καμία αιτίαση κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Επί της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης των Schunk GmbH και SKT

- 53 Επιβάλλεται, καταρχάς, η παρατήρηση ότι, αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, οι συνθήκες υπό τις οποίες η Schunk GmbH περιλήφθηκε στους αποδέκτες της προσβαλλομένης απόφασης προκύπτουν με σαφήνεια από την εν λόγω απόφαση.
- 54 Από την αιτιολογική σκέψη 257 της προσβαλλομένης απόφασης προκύπτει ότι, κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, «μολονότι η [SKT] ήταν το νομικό πρόσωπο που μετείχε ευθέως στη σύμπραξη, η Schunk GmbH, ως μητρική εταιρία, κατέχουσα το 100 %, ήταν σε θέση να ασκεί καθοριστική επιρροή στην εμπορική πολιτική της [SKT] κατά τον χρόνο της παραβάσεως, μπορεί δε να υποθέσει κανείς ότι πράγματι επηρέασε τη συμμετοχή της στη σύμπραξη». Η Επιτροπή έκρινε, δηλαδή, ότι οι δύο αυτές επιχειρήσεις αποτελούν «οικονομική ενότητα παραγωγής και πωλήσεως προϊόντων από άνθρακα και γραφίτη για ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές εντός του ΕΟΧ, η οποία μετείχε στη σύμπραξη», και ευθύνονται, συνεπώς, για την παράβαση εις ολόκληρον και αλληλεγγύως.
- 55 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι η αντίθετη στους κανόνες ανταγωνισμού συμπεριφορά μιας επιχείρησης μπορεί να καταλογιστεί σε άλλη όταν η πρώτη δεν έχει καθορίσει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά έχει ακολουθήσει ουσιαστικά τις οδηγίες της δεύτερης ενόψει ιδίως των οικονομικών και νομικών δεσμών που τις συνδέουν (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-294/98 P, Metsä-Serla κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10065, σκέψη 27, και Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψη 117). Κατ' αυτήν την έννοια, η συμπεριφορά μιας θυγατρικής μπορεί να καταλογισθεί στη μητρική εταιρία οσάκις η θυγατρική δεν καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει ουσιαστικά τις εντολές της μητρικής εταιρίας (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1972, 48/69, ICI κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 99, σκέψεις 133 και 134).

56 Στην ειδική περίπτωση που μητρική εταιρία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής που διέπραξε παράβαση, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Οκτωβρίου 1983, 107/82, AEG κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3151, σκέψη 50, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999, T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, η λεγόμενη «PVC II», Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-931, σκέψεις 961 και 984) και ότι, επομένως, οι εταιρίες αυτές αποτελούν οικονομική ενότητα κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ (απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Ιουνίου 2005, T-71/03, T-74/03, T-87/03 και T-91/03, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, στο εξής: απόφαση Tokai II, σκέψη 59). Επομένως, η μητρική εταιρία που αμφισβητεί, ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, απόφαση της Επιτροπής περί επιβολής προστίμου για ενέργειες της θυγατρικής της φέρει το βάρος να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό, προσκομίζοντας στοιχεία που να αποδεικνύουν την αυτοτέλεια της θυγατρικής (απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-314/01, Avebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3085, σκέψη 136^{βλ.}, σχετικά, και απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9925, στο εξής: απόφαση Stora, σκέψη 29).

57 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, ναι μεν στις σκέψεις 28 και 29 της αποφάσεως Stora, σκέψη 59 ανωτέρω, γίνεται λόγος, πέραν της κατοχής του 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής, και για άλλες περιστάσεις, όπως είναι η μη αμφισβήτηση της επιρροής που ασκεί η μητρική εταιρία επί της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής της και η κοινή εκπροσώπηση των δύο εταιριών κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, ωστόσο το Δικαστήριο επισημαίνει τις περιστάσεις αυτές μόνο για να εκθέσει το σύνολο των στοιχείων επί των οποίων το Πρωτοδικείο είχε στηρίξει τη συλλογιστική του και να συναγάγει ότι αυτή δεν στηριζόταν αποκλειστικά στην κατοχή του συνόλου του κεφαλαίου της θυγατρικής από τη μητρική εταιρία. Επομένως, το γεγονός ότι το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την εκτίμηση του Πρωτοδικείου στην ως άνω υπόθεση δεν μπορεί να συνεπάγεται τροποποίηση της αρχής που καθιερώθηκε με τη σκέψη 50 της αποφάσεως AEG κατά Επιτροπής, σκέψη 56 ανωτέρω. Επιπλέον, με τη σκέψη 29 της αποφάσεως Stora, σκέψη 56 ανωτέρω, το Δικαστήριο ρητώς επισημαίνει ότι «εφόσον η μητρική εταιρία κατείχε το σύνολο του κεφαλαίου, το Πρωτοδικείο μπορούσε ευλόγως να υποθέσει —όπως επισήμανε η Επιτροπή— ότι επηρέαζε όντως αποφασιστικά τη συμπεριφορά της θυγατρικής της» και ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η αναιρεσείουσα έφερε το βάρος να ανατρέψει αυτό το «τεκμήριο» προσκομίζοντας επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.

- 58 Εν προκειμένω, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και απαντώντας σε ερώτηση του Πρωτοδικείου, η Schunk GmbH επιβεβαίωσε ρητώς ότι, κατά τον χρόνο της παραβάσεως, είχε κατά 100 % τον έλεγχο της SKT, και, κατά συνέπεια, τεκμαίρεται ότι όντως ασκούσε καθοριστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της, η δε Schunk GmbH δύναται να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό, προσκομίζοντας στοιχεία που αποδεικνύουν την αυτοτέλεια της SKT.
- 59 Από τα δικάγραφα της Schunk GmbH προκύπτει ότι η επιχειρηματολογία της περί αυτοτέλειας της SKT στηρίζεται μόνο στον ισχυρισμό περί της ιδιαιτερότητας της φύσεως της ως εταιρίας συμμετοχών. Η Schunk GmbH προβάλλει ότι, λόγω της ιδιαιτερότητάς της αυτής, η SKT διαθέτει λειτουργική ανεξαρτησία, πράγμα που, σε συνδυασμό με την οργανωτική ανεξαρτησία της SKT, αναιρεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η Schunk GmbH και η SKT αποτελούν οικονομική ενότητα και ενήργησαν, εν προκειμένω, ως μία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ.
- 60 Η έννοια της εταιρίας συμμετοχών καλύπτει διάφορες περιπτώσεις, αλλά, κατά κανόνα, ως τέτοια χαρακτηρίζεται η εταιρία που κατέχει μερίδια συμμετοχής σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, με σκοπό τον έλεγχό τους.
- 61 Με την αιτιολογική σκέψη 260 της προσβαλλομένης απόφασεως, η Επιτροπή υπενθυμίζει το περιεχόμενο του άρθρου 3 του καταστατικού της Schunk GmbH, κατά το οποίο «σκοπός της επιχείρησης είναι η κτήση, πώληση, διοίκηση και, ιδίως, η στρατηγική διαχείριση συμμετοχών σε βιομηχανικές επιχειρήσεις».
- 62 Μολονότι ο ορισμός αυτός του εταιρικού σκοπού της Schunk GmbH στηρίζει τον ισχυρισμό της ότι πρόκειται απλώς για χρηματοοικονομική εταιρία συμμετοχών, η οποία δεν ασκεί βιομηχανική ή εμπορική δραστηριότητα, εντούτοις η διατύπωση «στρατηγική διαχείριση συμμετοχών σε βιομηχανικές επιχειρήσεις» είναι αρκούντως ευρεία, ώστε να καλύπτει τη διαχείριση και διοίκηση θυγατρικών εταιριών. Σημειωτέον ότι το εν λόγω άρθρο 3 του καταστατικού της Schunk GmbH προβλέπει επίσης ότι «η

εταιρία δύναται να λαμβάνει όλα τα κατάλληλα μέτρα που κατατείνουν, ευθέως ή εμμέσως, στην επίτευξη του σκοπού» που αναφέρεται στην προηγούμενη σκέψη.

- 63 Εξάλλου, στην περίπτωση ομίλου εταιριών, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, σκοπός της εταιρίας συμμετοχών είναι να συγκεντρώσει τις συμμετοχές σε διάφορες εταιρίες, προκειμένου να διασφαλιστεί ενιαία διεύθυνση. Από την αιτιολογική σκέψη 30 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Schunk GmbH είναι η κύρια μητρική εταιρία του ομίλου Schunk, με περισσότερες από 80 θυγατρικές, και είναι «υπεύθυνη, μεταξύ άλλων, για τον τομέα “γραφίτης και κεραμικά υλικά” του ομίλου, αντικείμενο του οποίου είναι, μεταξύ άλλων, τα προϊόντα από άνθρακα και γραφίτη για ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές».
- 64 Η ύπαρξη ενιαίας διοίκησης και συντονισμού επιβεβαιώνεται από τον τρόπο με τον οποίον η SKT προσδιόρισε και γνωστοποίησε τον κύκλο εργασιών της για το 1998 στην Επιτροπή, υποστηρίζοντας ότι είχε το δικαίωμα να μη συνυπολογίσει στον κύκλο εργασιών της την αξία των προτοποθετημένων σε υποδοχείς ψηκτρών.
- 65 Συγκεκριμένα, στην αιτιολογική σκέψη 262 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει τα εξής:

«Οι υποδοχείς ψηκτρών κατασκευάζονται από τη Schunk Metall- und Kunststofftechnik GmbH, άλλη θυγατρική του ομίλου Schunk. Αν η [SKT] όντως ακολουθούσε αυτοτελή εμπορική πολιτική, θα περιλάμβανε συστηματικά τις πωλήσεις των ψηκτρών αυτών προς την Schunk Metall- und Kunststofftechnik GmbH στα σχετικά με τον κύκλο εργασιών στοιχεία. Η πρότασή της για το αντίθετο δείχνει ότι, κατά την [SKT], οι πωλήσεις αυτές αποτελούν μεταβίβαση προϊόντων σε άλλη εταιρία του ομίλου, ελεγχόμενη από νομικά πρόσωπα σε υψηλότερη βαθμίδα του ομίλου Schunk, και όχι αυτοτελώς πραγματοποιηθείσες πωλήσεις προς ανεξάρτητο αγοραστή. Συγκεκρι-

μένα, η [SKT] χαρακτήρισε τις πωλήσεις αυτές προς τη Schunk Metall- und Kunststofftechnik GmbH ως “εσωτερικό κύκλο εργασιών” και ως “ίδια κατανάλωση”.»

66 Από την προπεριγραφείσα κατάσταση προκύπτει ότι τα συμφέροντα του ομίλου λαμβάνονταν οπωσδήποτε υπόψη και αναιρείται ο ισχυρισμός περί πλήρους ανεξαρτησίας της SKT. Πρέπει να τονιστεί, επίσης, η σημασία της θυγατρικής SKT για τον όμιλο Schunk και, ειδικότερα, για τη Schunk GmbH, η οποία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της SKT. Έτσι, ενώ το 2002, ο όμιλος παρουσίασε ενοποιημένο κύκλο εργασιών 584 εκατομμυρίων ευρώ, η SKT, κατά το ίδιο έτος, πραγματοποίησε συνολικό κύκλο εργασιών 113,6 εκατομμυρίων ευρώ.

67 Εκτός από το γράμμα του άρθρου 3 του καταστατικού της Schunk GmbH, η Επιτροπή αναφέρεται και στην ιδιαίτερη νομική μορφή της SKT, η οποία συστάθηκε ως εταιρία περιορισμένης ευθύνης. (Gesellschaft mit beschränkter Haftung, GmbH). Η Schunk GmbH δεν αμφισβήτησε την αιτιολογική σκέψη 259 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η οποία έχει ως εξής:

«Κατά το γερμανικό δίκαιο εταιριών, οι [εταίροι] εταιρίας περιορισμένης ευθύνης (GmbH) ελέγχουν στενά τη διεύθυνση της GmbH. Μεταξύ άλλων, διορίζουν και παύουν τους γενικούς διευθυντές της GmbH. Λαμβάνουν επίσης τα αναγκαία μέτρα ώστε να ελέγχουν τον τρόπο διοικήσεως της GmbH. Επιπλέον, οι γενικοί διευθυντές της GmbH υποχρεούνται, εφόσον ζητηθεί από οποιονδήποτε [εταίρο], να παρέχουν αμελλητί στοιχεία για τις δραστηριότητες της εταιρίας, καθώς και πρόσβαση στους λογαριασμούς και στα έγγραφά της.»

68 Από οργανωτικής απόψεως, η Schunk GmbH ισχυρίζεται ότι μεταξύ των δύο εταιριών δεν υπάρχει καμία σχέση σε επίπεδο προσώπων, υπό την έννοια «των κοινών στελεχών, όπως συμβαίνει, π.χ., όταν το ίδιο πρόσωπο είναι ταυτόχρονα και επί σχετικά

μεγάλο διάστημα μέλος του διοικητικού συμβουλίου περισσότερων εταιριών ή όταν γίνονται αμοιβαίοι διορισμοί προσώπων ως διαχειριστών ή ως μελών του διοικητικού συμβουλίου».

- 69 Διαπιστώνεται, ωστόσο, ότι η Schunk GmbH δεν προσκομίζει κανένα αποδεικτικό στοιχείο προς στήριξη των ισχυρισμών της, μολονότι θα μπορούσε να προσκομίσει τέτοια στοιχεία, όπως, μεταξύ άλλων, τον κατάλογο των μελών των καταστατικών οργάνων των δύο επιχειρήσεων κατά τον χρόνο της παραβάσεως.
- 70 Υπό τις συνθήκες αυτές, αυτό καθαυτό το γεγονός ότι από τον εταιρικό σκοπό της Schunk GmbH συνάγεται ότι η εν λόγω εταιρία είναι εταιρία συμμετοχών με κύριο σκοπό, σύμφωνα με το καταστατικό της, τη διαχείριση των συμμετοχών της στο κεφάλαιο άλλων εταιριών δεν αρκεί για να ανατραπεί το τεκμήριο που στηρίζεται στον έλεγχο του συνόλου του κεφαλαίου της SKT από τη Schunk GmbH.
- 71 Η διαπίστωση αυτή καθιστά μη αναγκαία την εξέταση της αποδεικτικής ισχύος της περιστάσεως που επικαλείται η Επιτροπή, με την αιτιολογική σκέψη 261 της προσβαλλομένης αποφάσεως, για να αποδείξει ότι η διεύθυνση της Schunk GmbH δεν είναι δυνατόν να μη γνώριζε τη συμμετοχή της SKT στις περιοριστικές του ανταγωνισμού συμφωνίες, δηλαδή να μη γνώριζε τον ρόλο του F., του οποίου το όνομα εμφανίζεται στην ατζέντα ενός εκπροσώπου της Morgan και ο οποίος, εν συνεχεία, έγινε γενικός διευθυντής της Schunk GmbH.
- 72 Επισημαίνεται, ακόμη, ότι ο παραλληλισμός που επιχειρεί η Schunk GmbH με την περίπτωση της Hoffmann και τη μεταχείρισή της από την Επιτροπή ως αυτοτελούς επιχείρησης είναι παντελώς αλυσιτελής, καθώς η Επιτροπή καταλόγισε στη Hoffmann συγκεκριμένη ευθύνη για το διάστημα από τον Σεπτέμβριο του 1994 έως τον Οκτώβριο του 1999, δηλαδή προτού την εξαγοράσει η Schunk GmbH.

- 73 Η Schunk GmbH προβάλλει, τέλος, ότι, για να καταλογιστεί σε μητρική εταιρία παράβαση διαπραχθείσα από τη θυγατρική της, πρέπει να αποδειχθεί ότι η πρώτη παραβίασε η ίδια τους κανόνες του ανταγωνισμού, ο δε καταλογισμός παραβάσεως διαπραχθείσας από ένα πρόσωπο σε άλλο συνιστά παράβαση της αρχής της ατομικής ευθύνης, κατά την οποία το υποκείμενο δικαίου τιμωρείται μόνον εφόσον η παράβαση μπορεί να καταλογιστεί προσωπικά σε αυτό.
- 74 Αρκεί η διαπίστωση ότι η επιχειρηματολογία της Schunk GmbH στηρίζεται στην εσφαλμένη παραδοχή ότι ουδεμία παράβαση διαπιστώθηκε σε βάρος της. Αντιθέτως, από την αιτιολογική σκέψη 257 και το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι στη Schunk GmbH επιβλήθηκαν κυρώσεις για παράβαση που λογίζεται ότι διέπραξε η ίδια λόγω των οικονομικών και νομικών δεσμών της με την SKT, διά των οποίων ήταν σε θέση να καθορίζει τη συμπεριφορά της εταιρίας αυτής στην αγορά (βλ., επ' αυτού, απόφαση Metsä-Serla κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 55 ανωτέρω, σκέψη 34).
- 75 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Schunk GmbH δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή κακώς έκρινε ότι ευθύνεται εις ολόκληρον και αλληλεγγύως με την SKT για την καταβολή του προστίμου των 30,87 εκατομμυρίων ευρώ.
- 76 Συνεπώς, πρέπει να απορριφθεί ως στηριζόμενος σε εσφαλμένη βάση ο ισχυρισμός ότι η Επιτροπή εφάρμοσε εσφαλμένως το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, λαμβάνοντας υπόψη τον παγκόσμιο κύκλο εργασιών της Schunk GmbH, η οποία κακώς θεωρήθηκε εις ολόκληρον και αλληλεγγύως υπεύθυνη με την SKT.

Επί της αμφισβήτησεως της παραβάσεως

— Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

77 Όπως προαναφέρθηκε, η επιχειρηματολογία που αναπτύσσουν οι προσφεύγουσες προς στήριξη του ισχυρισμού τους περί παραβιάσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, της αρχής της αναλογικότητας και της αρχής της ίσης μεταχείρισης κατά τον καθορισμό του προστίμου εμπεριέχει αμφισβήτηση της παραβάσεως που διαπίστωσε η Επιτροπή και, συνεπώς, θέτει το ζήτημα της ευθύνης των εν λόγω επιχειρήσεων.

78 Κατά τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή έκρινε εσφαλμένως ότι:

- οι μετέχουσες στο καρτέλ επιχειρήσεις είχαν συμφωνήσει από κοινού να μη διαφημίζονται και να μη μετέχουν σε εμπορικές εκθέσεις,
- η SKT μετείχε σε συμφωνίες περί απαγορεύσεως της παραδόσεως τεμαχίων άνθρακα σε επιχειρήσεις κοπής,
- συνάφθηκαν συμφωνίες αντίθετες στους κανόνες του ανταγωνισμού με αντικείμενο προϊόντα και πελάτες στον τομέα του εξοπλισμού οχημάτων και των καταναλωτικών αγαθών,

- οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ακολουθούσαν «ένα γενικό σχέδιο, με σκοπό να μεταβάλουν εις το διηνεκές τη δομή του ανταγωνισμού στην αγορά, διά της εξαγοράς επιχειρήσεων», καθώς τέτοιο σχέδιο είτε δεν υπήρξε ποτέ είτε θα μπορούσε να καταστρωθεί και να τεθεί σε εφαρμογή μόνον από τις SGL και Morgan εν αγνοία των προσφευγουσών,

- οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις χρησιμοποιούσαν έναν ιδιαίτερα εξελιγμένο μηχανισμό ελέγχου και εφαρμογής των συμφωνιών τους.

79 Προς αντίκρουση των ισχυρισμών αυτών, η Επιτροπή προβάλλει ότι οι προσφεύγουσες δεν αμφισβήτησαν, με την απάντησή τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ορισμένα πραγματικά περιστατικά που παρατίθενται στην εν λόγω ανακοίνωση, τα οποία αμφισβητούνται για πρώτη φορά με την προσφυγή ακυρώσεως που ασκήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου. Κατά τη νομολογία, όμως, τα παραδεδεδυμένα κατά τη διοικητική διαδικασία περιστατικά πρέπει να θεωρούνται αποδεδειγμένα και δεν μπορούν πλέον να αμφισβητηθούν ενώπιον δικαστηρίου.

80 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι η ανακοίνωση αιτιάσεων, σκοπός της οποίας είναι να διασφαλιστεί η αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας των επιχειρήσεων προς τις οποίες απευθύνεται, οριοθετεί το αντικείμενο της κινηθείσας κατά επιχείρησης διαδικασίας, καθώς καθορίζει τη θέση της Επιτροπής έναντι της εν λόγω επιχείρησης, το δε κοινοτικό όργανο δεν μπορεί να λάβει υπόψη του, με την απόφασή του, αιτιάσεις που δεν περιλαμβάνονται στην ανακοίνωση (βλ., σχετικά, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1972, Francolor κατά Επιτροπής, 54/69, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 201, σκέψη 12, και της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 86).

81 Η Επιτροπή καθορίζει τη θέση της όσον αφορά τη συνέχεια της διοικητικής διαδικασίας κυρίως βάσει των απαντήσεων που έχουν δώσει στην ανακοίνωση αιτιάσεων οι επιχειρήσεις προς τις οποίες αυτή απευθύνεται.

- 82 Αφενός, το κοινοτικό όργανο έχει την ευχέρεια και, ενδεχομένως, το καθήκον να διεξαγάγει νέες έρευνες, εφόσον από την εξέλιξη της διοικητικής διαδικασίας προκύπτει η ανάγκη διενέργειας συμπληρωματικών ελέγχων (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1972, 52/69, Geigy κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 189, σκέψη 14), κατόπιν των οποίων η Επιτροπή ενδέχεται να απευθύνει στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις συμπληρωματική ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 83 Αφετέρου, βάσει των απαντήσεων στην ανακοίνωση αιτιάσεων και, ειδικότερα, της παραδοχής, εκ μέρους των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων των περιστατικών που τους προσάπτονται, καθώς και των στοιχείων που έχουν συλλεγεί κατά την έρευνα, το κοινοτικό όργανο μπορεί να κρίνει ότι είναι σε θέση να εκδώσει την τελική απόφασή του, η οποία σηματοδοτεί το πέρας της διοικητικής διαδικασίας και της αποστολής του εν λόγω οργάνου να προσδιορίσει και να αποδείξει τα περιστατικά που στοιχειοθετούν τις επίμαχες παραβάσεις. Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή οριοθετεί την ευθύνη των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και ορίζει το ποσό του προστίμου που ενδεχομένως θα τους επιβάλει.
- 84 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 37 της αποφάσεως της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-297/98 P, SCA Holding κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-10101), ότι, ελλείψει ρητής παραδοχής εκ μέρους της εμπλεκόμενης επιχείρησης, η Επιτροπή εξακολουθεί να βαρύνεται με την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών, ενώ η επιχείρηση παραμένει ελεύθερη να αναπτύξει, στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας, όποιον αμυντικό ισχυρισμό κρίνει σκόπιμο. Αντιθέτως, προκύπτει ότι τούτο δεν μπορεί να συμβεί αν η εν λόγω επιχείρηση έχει παραδεχθεί κατά τρόπο ρητό, σαφή και συγκεκριμένο τα πραγματικά περιστατικά (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 9ης Ιουλίου 2003, T-224/00, Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2597, σκέψη 227, της 29ης Απριλίου 2004, T-236/01, T-239/01, T-244/01 έως T-246/01, T-251/01 και T-252/01, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-1181, στο εξής: απόφαση Tokai I, σκέψη 108^{βλ.}, σχετικά, και απόφαση Tokai II, σκέψη 56 ανωτέρω, σκέψεις 324 και 326).
- 85 Με τη νομολογία αυτή δεν επιδιώκεται να εμποδιστεί η άσκηση ένδικης προσφυγής από επιχείρηση στην οποία η Επιτροπή έχει επιβάλει κυρώσεις, αλλά να διευκρινιστεί το εύρος της διαφοράς που μπορεί να τεθεί στην κρίση του δικαστή, ούτως ώστε να μη μετακυλιστεί, από την Επιτροπή προς το Πρωτοδικείο, η αρμοδιότητα προσδιορισμού

των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την επίμαχη παράβαση, δεδομένου ότι, σε περίπτωση ασκήσεως προσφυγής βάσει του άρθρου 230 ΕΚ, το Πρωτοδικείο είναι αρμόδιο, στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας του, να ελέγξει τη νομιμότητα της αποφάσεως περί επιβολής κυρώσεων και, ενδεχομένως, να τη μεταρρυθμίσει (διάταξη του Πρωτοδικείου της 9ης Νοεμβρίου 2004, T-252/03, FNICGV κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. ΙΙ-3795, σκέψη 24).

⁸⁶ Εν προκειμένω, στις 23 Μαΐου 2003, η Επιτροπή απηύθυνε στις προσφεύγουσες ανακοίνωση αιτιάσεων, παρέχοντάς τους προθεσμία οκτώ εβδομάδων για να λάβουν γνώση του περιεχομένου της και να απαντήσουν. Κατά το διάστημα αυτό, οι προσφεύγουσες, επικουρούμενες από τους συμβούλους τους, είχαν τη δυνατότητα να αναλύσουν τις αιτιάσεις που τους απευθύνει η Επιτροπή και να αποφασίσουν, με πλήρη γνώση, ποια θέση θα λάβουν, λαμβανομένης υπόψη και της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

⁸⁷ Με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η Schunk GmbH δηλώνει ότι δεν αμφισβητεί τα πραγματικά περιστατικά ούτε τον νομικό χαρακτηρισμό τους ως παράνομης συμπράξεως και/ή εναρμονισμένης πρακτικής, αλλά τον σε βάρος της καταλογισμό μιας παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού στην οποία υπέπεσε η SKT. Η Schunk GmbH επικεντρώνει, έτσι, την απάντησή της στην αμφισβήτηση της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης της με την SKT.

⁸⁸ Όσον αφορά την SKT, η απάντησή της παρουσιάζει ιδιαιτερότητες, καθώς περιλαμβάνει εισαγωγικό τμήμα όπου αναφέρονται, γενικώς, τα εξής:

«Η [SKT] δεν αμφισβητεί τα πραγματικά περιστατικά [...] Δεν αμφισβητεί ούτε τον νομικό χαρακτηρισμό τους ως παράνομης συμπράξεως και/ή εναρμονισμένης πρακτικής. Η [SKT] βάλλει, με τις παρατηρήσεις της, μόνον κατά ορισμένων

εκτιμήσεων επί των πραγματικών περιστατικών και κατά των νομικών διαπιστώσεων της Επιτροπής. Επομένως, θα συμπληρώσουμε ορισμένα σημεία της παραθέσεως των πραγματικών περιστατικών.»

- 89 Από την επιλεγείσα διατύπωση προκύπτει σαφής παραδοχή όχι μόνον των πραγματικών περιστατικών, αλλά και του νομικού χαρακτηρισμού τους, σύμφωνα με την ανακοίνωση αιτιάσεων, με παράλληλη διατύπωση ορισμένων επιφυλάξεων ως προς ορισμένα περιστατικά και ορισμένες σχετικές νομικές διαπιστώσεις της Επιτροπής.
- 90 Πρέπει να τονιστεί, συναφώς, ότι, δυνάμει του σημείου Δ, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της ανακοίνωσης περί συνεργασίας, το οποίο προβλέπει μείωση του προστίμου σε περίπτωση που, «μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση ενημερώσει την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα επί των οποίων βασίζονται οι κατηγορίες της», η Επιτροπή μείωσε κατά 10 % το πρόστιμο της Schunk, το ύψος του οποίου διευκρινίστηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.
- 91 Πρέπει, επομένως, να εξεταστεί αν οι διαλαμβανόμενες στη σκέψη 78 ανωτέρω αμφισβητήσεις καλύπτουν τις επιφυλάξεις που διατύπωσε η SKT με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων.

— Επί της απαγορεύσεως της διαφήμισης

- 92 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι προσφεύγουσες αμφισβητούν για πρώτη φορά με το εισαγωγικό δικόγραφο την ύπαρξη συμφωνίας σχετικά με τη διαφήμιση και τη

συμμετοχή σε εκθέσεις, συμφωνίας για την οποία γίνεται ρητώς λόγος στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ισχυριζόμενες ότι ουδέποτε παραδέχθηκαν, κατά τη διοικητική διαδικασία, ότι το συγκεκριμένο περιστατικό είναι ακριβές.

- 93 Διαπιστώνεται ότι για το ζήτημα της απαγορεύσεως της διαφήμισης γίνεται αναμφισβήτητα λόγος στα σημεία 106 και 107 της ανακοινώσεως αιτιάσεων. Η Επιτροπή αναφέρει ότι οι μετέχοντες στο καρτέλ είχαν συμφωνήσει να μη διαφημίζονται και να μη μετέχουν σε πανηγύρεις και εκθέσεις (σκέψη 106), παραθέτει δε το γεγονός ότι η τεχνική επιτροπή, κατά τη συνάντηση της 3ης Απριλίου 1998, διαπίστωσε, σχετικά με το ζήτημα «Κανόνες σχετικά με τη διαφήμιση», ότι «οι Morgan Cyprex και Pantrak διαφήμισαν ψήκτρες από άνθρακα, πράγμα που δεν επιτρέπεται» (σκέψη 107).
- 94 Υπενθυμίζεται ότι, με τις απαντήσεις τους στην ανακοίνωση αιτιάσεων, οι SKT και Schunk GmbH δήλωσαν ότι δεν αμφισβητούν τα πραγματικά περιστατικά ούτε τον νομικό χαρακτηρισμό τους ως παράνομης συμπράξεως και/ή εναρμονισμένης πρακτικής, πλην των επιφυλάξεων που διατυπώνει η SKT επί ορισμένων εκτιμήσεων και διαπιστώσεων της Επιτροπής για τις οποίες γίνεται λόγος στα σημεία 3 έως 33 της απαντήσεώς της. Στα σημεία αυτά, όμως, δεν γίνεται καθόλου λόγος για εκτιμήσεις και διαπιστώσεις της Επιτροπής σχετικά με την απαγόρευση της διαφήμισης.
- 95 Υπό τις συνθήκες αυτές, κρίνεται ότι οι προσφεύγουσες σαφώς παραδέχθηκαν την ύπαρξη σχετικής με τη διαφήμιση συμφωνίας αντίθετης στους κανόνες του ανταγωνισμού, γεγονός που δεν μπορεί πλέον να αμφισβητηθεί, για πρώτη φορά, ενώπιον του Πρωτοδικείου.

— Επί της παραδόσεως τεμαχίων άνθρακα

- 96 Η SKT υποστηρίζει ότι, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Επιτροπής, δεν μετείχε σε συμφωνίες σχετικά με την απαγόρευση παραδόσεως τεμαχίων άνθρακα σε επιχειρήσεις κοπής.

- 97 Από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η αιτίαση αυτή στηρίζεται σε αποσπασματική και εσφαλμένη ερμηνεία της αποφάσεως και, συνεπώς, δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αναλύσεως ως όψιμη αμφισβήτηση των προσαπτομένων περιστατικών.
- 98 Με την αιτιολογική σκέψη 154 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εξηγεί ότι, εκτός της πωλήσεως τελικών προϊόντων από άνθρακα, όπως οι ψήκτρες, οι μετέχοντες στο καρτέλ πωλούσαν και τεμάχια πεπιεσμένου άνθρακα, τα οποία δεν είχαν ακόμη κοπεί ή υποστεί κατεργασία για να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγή ψηκτρών ή άλλων προϊόντων. Ορισμένες, μη μετέχουσες στη σύμπραξη, επιχειρήσεις κοπής αγοράζουν τα εν λόγω τεμάχια άνθρακα, τα κόβουν και τα μετατρέπουν σε τελικά προϊόντα τα οποία πωλούν στους πελάτες. Οι εν λόγω επιχειρήσεις κοπής, εκτός από πελάτες των μετεχόντων στο καρτέλ, είναι και ανταγωνιστές τους όσον αφορά τα τελικά προϊόντα.
- 99 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 154 έως 166 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η πολιτική του καρτέλ αποσκοπούσε στον περιορισμό του δυνητικού ανταγωνισμού εκ μέρους των επιχειρήσεων κοπής ως προς τα τελικά προϊόντα που παράγονται από τα τεμάχια άνθρακα, προς επίτευξη δε του σκοπού αυτού, οι μετέχοντες στο καρτέλ είτε δεν εφοδίαζαν τις εν λόγω επιχειρήσεις είτε, σε περίπτωση που τις εφοδίαζαν, πωλούσαν τα τεμάχια άνθρακα σε υψηλές τιμές.
- 100 Με την αιτιολογική σκέψη 161 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή κατηγορεί σαφώς τη Schunk ότι εφοδίαζε τις επιχειρήσεις κοπής με τιμές που είχε προηγουμένως συμφωνήσει με τους λοιπούς μετέχοντες στο καρτέλ, πράγμα που οι προσφεύγουσες δεν αμφισβήτησαν με τα δικόγρατά τους. Συνεπώς, είναι παντελώς αβάσιμος ο ισχυρισμός των προσφευγουσών ότι δεν μετείχαν σε συμφωνίες περί απαγορεύσεως της παραδόσεως τεμαχίων άνθρακα.
- 101 Συνεπώς, η Επιτροπή ορθώς έκρινε ότι οι προσφεύγουσες παρέβησαν το άρθρο 81 ΕΚ, καθώς μετείχαν σε συμφωνίες αντίθετες στους κανόνες του ανταγωνισμού, περιλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, συμφωνιών σχετικών με τις τιμές πωλήσεως τεμαχίων άνθρακα σε επιχειρήσεις κοπής.

— Επί των αντίθετων στους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικών έναντι των επιχειρήσεων παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και των επιχειρήσεων παραγωγής καταναλωτικών αγαθών

102 Κατά τις προσφεύγουσες, από τον φάκελο της διαδικασίας και από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι οι αντίθετες στους κανόνες του ανταγωνισμού συμφωνίες δεν αφορούσαν προϊόντα και πελάτες στους τομείς του εξοπλισμού αυτοκινήτων και των καταναλωτικών αγαθών. Εξάλλου, κατά τη διοικητική διαδικασία, δεν παραδέχθηκαν την ύπαρξη τέτοιων συμφωνιών στους εν λόγω τομείς.

103 Η Επιτροπή προβάλλει ότι περιέγραψε με σαφήνεια τους δύο αυτούς τομείς με το σημείο 11 της ανακοίνωσης αιτιάσεων και ότι η παράβαση στους τομείς αυτούς δεν συνίσταται σε εφαρμογή του συστήματος των τιμών στόχων, αλλά σε συνεννόηση των μετεχόντων στο καρτέλ όσον αφορά τα επιχειρήματα που πρέπει να χρησιμοποιούν προκειμένου να αρνούνται μειώσεις των τιμών κατά τις διαπραγματεύσεις με επιχειρήσεις δραστηριοποιούμενες στους εν λόγω τομείς, όπως, άλλωστε, προκύπτει από τα σημεία 91 και 94 της ανακοίνωσης αιτιάσεων.

104 Η Επιτροπή προβάλλει, ακόμη, ότι η SKT παραδέχθηκε τα περιστατικά αυτά με το σημείο 24 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, το οποίο έχει ως εξής:

«Στον τομέα των ψηκτρών από άνθρακα και των εξαρτημάτων για την αυτοκινητοβιομηχανία και τους κατασκευαστές οικιακών συσκευών και εργαλειομηχανών, οι παραγωγοί συναλλάσσονταν με μεγάλους πελάτες, οι οποίοι έχουν αγοραστική δύναμη και μπορούν να ενεργήσουν ως παραγωγοί, ανταγωνιζόμενοι τους πρώτους. Ουδέποτε καταρτίστηκε συμφωνία με αντικείμενο τους πελάτες αυτούς κατά τις συναντήσεις των μετεχόντων στη σύμπραξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Έγιναν, βεβαίως, συζητήσεις. Αυτές, όμως, αποσκοπούσαν αποκλειστικά στην αμοιβαία ανταλλαγή επιχειρημάτων μεταξύ των παραγωγών, ώστε αυτοί να μπορούν να αποκρούσουν τις απαιτήσεις των μεγάλων πελατών για μειώσεις τιμών.»

- 105 Διαπιστώνεται, επομένως, ότι η SKT, ενώ αρνείται την ύπαρξη συμφωνίας σχετικά με τις τιμές, εντούτοις παραδέχεται την παράνομη συνεννόηση των μετεχουσών στο καρτέλ επιχειρήσεων σχετικά με το ύψος των τιμών πώλησεως σε επιχειρήσεις παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και καταναλωτικών αγαθών, και δεν μπορεί πλέον να την αμφισβητήσει για πρώτη φορά ενώπιον του Πρωτοδικείου.
- 106 Εντούτοις, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν ότι τα διαλαμβανόμενα στο σημείο 24 της απαντήσεως της SKT στην ανακοίνωση αιτιάσεων μπορούν να ερμηνευθούν και να χαρακτηριστούν ως ρητή ομολογία της παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ.
- 107 Ακόμη και αν, λόγω ασαφειών στην ανακοίνωση αιτιάσεων όσον αφορά τη φύση και τον ακριβή νομικό χαρακτηρισμό της καταλογιζόμενης παραβατικής συμπεριφοράς, οι προαναφερθείσες δηλώσεις δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ρητή παραδοχή των προσαπτομένων περιστατικών, ο ισχυρισμός των προσφευγουσών περί ανυπαρξίας παραβάσεως στον τομέα των επιχειρήσεων παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και καταναλωτικών αγαθών πρέπει να κριθεί παραδεκτός, αλλά, σε κάθε περίπτωση, να απορριφθεί ως αβάσιμος.
- 108 Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή θεώρησε ότι η συμπεριφορά των εμπλεκόμενων στη σύμπραξη επιχειρήσεων συνιστά ενιαία και διαρκή παράβαση που προοδευτικά εξειδικεύτηκε με συμφωνίες και/ή εναρμονισμένες πρακτικές.
- 109 Γι' αυτό, το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως αναφέρει ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και οι προσφεύγουσες, παρέβησαν τις διατάξεις του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, συμμετέχοντας σε διαρκείς συμφωνίες και/ή εναρμονισμένες πρακτικές στον τομέα των προϊόντων από άνθρακα και γραφίτη για ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, προκειμένου περί σύνθετης παραβάσεως, στην οποία εμπλέκονται πολλές επιχειρήσεις επί πολλά έτη, με σκοπό την από κοινού ρύθμιση της αγοράς, δεν είναι δυνατό να απαιτείται από την Επιτροπή να χαρακτηρίσει επακριβώς την παράβαση ως συμφωνία

ή ως εναρμονισμένη πρακτική ως προς κάθε επιχείρηση και σε κάθε δεδομένη στιγμή, διότι, εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 81 ΕΚ αφορά αμφότερες τις μορφές παραβάσεως (απόφαση ΡVС II, σκέψη 56 ανωτέρω, σκέψη 696).

- 110 Σχετικά με τις παράνομες δραστηριότητες που αφορούσαν τις επιχειρήσεις παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και τις επιχειρήσεις παραγωγής καταναλωτικών αγαθών, η Επιτροπή διευκρινίζει, με την αιτιολογική σκέψη 40 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι αυτές εντάσσονται στην πρώτη κατηγορία, των «μεγάλων πελατών», όσον αφορά τα προϊόντα για ηλεκτρολογικές εφαρμογές, χαρακτηριστικά τους δε είναι ο μικρός αριθμός τους, οι αγορές μεγάλων ποσοτήτων και η μεγάλη διαπραγματευτική ισχύς.
- 111 Επικαλούμενη, μεταξύ άλλων, τις δηλώσεις της LCL, η Επιτροπή επισημαίνει ότι «οι μόνοι πελάτες που φαίνεται να εξαιρέθηκαν από τον υπολογισμό της κλίμακας τιμών είναι οι επιχειρήσεις παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και οι επιχειρήσεις παραγωγής καταναλωτικών αγαθών» (αιτιολογική σκέψη 120 της προσβαλλομένης αποφάσεως), ωστόσο, πριν τις ετήσιες διαπραγματεύσεις με τις οικείες επιχειρήσεις, πραγματοποιήθηκαν απευθείας επαφές μεταξύ δυνητικών προμηθευτών, με σκοπό όχι τόσο τη συνεννόηση επί των τιμών, όσο την επίτευξη συμφωνίας ως προς τα επιχειρήματα που θα χρησιμοποιούσαν για να αποκρούσουν τα αιτήματα των εν λόγω μεγάλων πελατών για μείωση των τιμών (αιτιολογική σκέψη 124 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 112 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, αφενός, ότι το έγγραφο της LCL, επί του οποίου στηρίζονται τα συμπεράσματα της Επιτροπής, δεν περιέχει ενδείξεις ότι η εν λόγω ανταλλαγή επιχειρημάτων αφορούσε τους τομείς του εξοπλισμού αυτοκινήτων και των καταναλωτικών αγαθών και, αφετέρου, ότι η ανταλλαγή επιχειρημάτων δεν συνιστά συμπεριφορά αντίθετη στο άρθρο 81 ΕΚ.

- 113 Διαπιστώνεται, πρώτον, ότι το επίμαχο έγγραφο αφορά τη «μέθοδο υπολογισμού των τιμών των ψηκτρών για ηλεκτροκινητήρες» και ότι το πρώτο μέρος αφορά τις «ψηκτρες για αυτοκίνητα» και τις «ψηκτρες FHP». Μετά την περιγραφή του πλαισίου της ζήτησης για τα δύο αυτά προϊόντα, περιγραφή ανάλογη με αυτή που παρατίθεται στη σκέψη 110 ανωτέρω, η LCL αναφέρει τα εξής:

«Στο πλαίσιο αυτό, αντικείμενο των συνεννοήσεων μεταξύ των ανταγωνιστών κατά το επίμαχο διάστημα ήταν η ανατροπή της ευνοϊκής για τους πελάτες ισορροπίας δυνάμεων.

[...]

Οι τιμές των “ψηκτρών για αυτοκίνητα” και των “ψηκτρών FHP” ουδέποτε συζητήθηκαν κατά τις τεχνικού χαρακτήρα συνεδριάσεις [της European Carbon and Graphite Association]. Ουδέποτε καθορίστηκαν με βάση κοινές για τους ανταγωνιστές μεθόδους ή κλίμακες.

Κατά το διάστημα της συμπράξεως, η οποία τερματίστηκε το 1999, οι ανταγωνιστές συνεννοούνταν ενόψει των ετήσιων διαπραγματεύσεων με τους πελάτες, προκειμένου να ανταλλάξουν πληροφορίες και επιχειρήματα, τα οποία ο κάθε ανταγωνιστής θα προσπαθούσε εν συνεχεία να χρησιμοποιήσει για να αντιμετωπίσει τις πιέσεις των πελατών και τα συνεχή αιτήματά τους για μείωση των τιμών.

[...]

Συμπέρασμα

Κατά το διάστημα της παραβάσεως, υπήρξαν συνεννοήσεις μεταξύ των ανταγωνιστών για τις “ψήκτρες για αυτοκίνητα” και τις “ψήκτρες FHP” προκειμένου οι ανταγωνιστές να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν καλύτερα τις πιέσεις και τα επανειλημμένα αιτήματα των πελατών για μειώσεις τιμών.»

- 114 Λόγω της φύσεως των προϊόντων για τα οποία γίνεται λόγος στο επίμαχο έγγραφο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αναφερόμενη συνεννόηση αφορούσε τους τομείς του εξοπλισμού αυτοκινήτων και των καταναλωτικών αγαθών. Είναι γνωστό ότι τα προϊόντα από άνθρακα και γραφίτη για ηλεκτρολογικές εφαρμογές χρησιμοποιούνται κυρίως ως αγωγοί ηλεκτρισμού. Τέτοια προϊόντα είναι οι ψήκτρες από γραφίτη, στις οποίες καταλέγονται οι «ψήκτρες για αυτοκίνητα», οι οποίες τοποθετούνται στους ηλεκτροκινητήρες αυτοκινήτων, και οι «ψήκτρες FHP», οι οποίες τοποθετούνται σε ηλεκτροκινητήρες οικιακών συσκευών και φορητών εργαλείων.
- 115 Εξάλλου, με το σημείο 24 της απαντήσεώς της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η SKT σαφώς αναφέρει ότι η συνεννόηση αφορούσε «[τον] τομέα των ψηκτρών από άνθρακα και των εξαρτημάτων για την αυτοκινητοβιομηχανία και τους κατασκευαστές οικιακών συσκευών και εργαλείομηχανών».
- 116 Δεύτερον, υπενθυμίζεται ότι η «εναρμονισμένη πρακτική» αποτελεί μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων η οποία, χωρίς να έχει φτάσει μέχρι του σημείου πραγματοποιήσεως συμφωνίας κατά κυριολεξία, αντικαθιστά συνειδητά τους κινδύνους του ανταγωνισμού με πρακτική συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών (απόφαση ICI κατά Επιτροπής, σκέψη 55 ανωτέρω, σκέψη 64). Τα κριτήρια του συντονισμού και της συνεργασίας, τα οποία ουδόλως απαιτούν την επεξεργασία ενός πραγματικού «σχεδίου», πρέπει να νοηθούν υπό το φως της αντιλήψεως που εμπεριέχεται στις διατάξεις περί ανταγωνισμού της Συνθήκης και σύμφωνα με την οποία κάθε επιχειρηματίας πρέπει να καθορίζει κατά τρόπο αυτοτελή την πολιτική που σκοπεύει να ακολουθήσει στην κοινή αγορά. Αυτή η απαίτηση της αυτοτέλειας δεν αποκλείει μεν το δικαίωμα των επιχειρήσεων να προσαρμόζονται ευφυώς στη διαπιστωθείσα ή αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, εμποδίζει

όμως αυστηρά κάθε άμεση ή έμμεση μεταξύ τους επαφή που έχει ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά ενός υπάρχοντος ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά είτε να αποκαλύψει σ' έναν τέτοιο ανταγωνιστή τη συμπεριφορά που μια επιχείρηση έχει αποφασίσει ή σχεδιάζει να ακολουθήσει στην αγορά (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψεις 173 και 174⁴ απόφαση PVC II, σκέψη 56 ανωτέρω, σκέψη 720).

117 Είναι προφανές ότι από το αντικείμενο των άμεσων επαφών μεταξύ των μετεχόντων στη σύμπραξη, όπως τις περιγράφουν η LCL και η SKT, στοιχειοθετείται παράνομη συνεννόηση κατά την έννοια της προπαρατεθείσας νομολογίας. Ανταλλάσσοντας πληροφορίες με σκοπό τη διατήρηση σε συγκεκριμένο ύψος των τιμών πωλήσεως σε επιχειρήσεις παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και καταναλωτικών αγαθών, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις μετέλθαν εναρμονισμένες πρακτικές, οι οποίες διευκόλυναν τον συντονισμό της εμπορικής συμπεριφοράς τους, κατά τρόπο προδήλως αντίθετο προς την επιταγή ότι η κάθε επιχείρηση πρέπει να καθορίζει αυτοτελώς την πολιτική που σκοπεύει να ακολουθήσει στην αγορά.

118 Με την απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni (Συλλογή 1999, σ. I-4125), το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής ενέχει, εκτός από τη συνεννόηση μεταξύ επιχειρήσεων, και συμπεριφορά στην αγορά συνακόλουθη προς αυτή τη συνεννόηση και σχέση αιτίου και αιτιατού μεταξύ των δύο αυτών στοιχείων (σκέψη 118). Έκρινε επίσης ότι, πλην αποδείξεως του εναντίου, με την προσκόμιση της οποίας βαρύνονται οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, οι μετέχουσες στη συνεννόηση επιχειρήσεις που εξακολουθούν να δρουν στην αγορά τεκμαίρεται ότι λαμβάνουν υπόψη τις πληροφορίες που έχουν ανταλλάξει με τους ανταγωνιστές τους για να καθορίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 121).

- 119 Εν προκειμένω, ελλείπει της αποδείξεως που η SKT όφειλε να προσκομίσει, πρέπει να θεωρηθεί ότι η εν λόγω επιχείρηση, η οποία εξακολούθησε να ασκεί δραστηριότητα στη σχετική αγορά καθόλη τη διάρκεια της παραβάσεως, έλαβε υπόψη την παράνομη συνεννόηση στην οποία μετέσχε για να καθορίσει τη συμπεριφορά της στην αγορά αυτή (βλ., σχετικά, απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 118 ανωτέρω, σκέψη 121).
- 120 Συνεπώς, η Επιτροπή καλώς έκρινε ότι οι προσφεύγουσες παρέβησαν το άρθρο 81 ΕΚ, καθώς μετείχαν σε σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών, με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, τα προϊόντα για τις επιχειρήσεις παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και παραγωγής καταναλωτικών αγαθών, και, ως εκ τούτου, οι ισχυρισμοί των προσφευγουσών περί μη συνυπολογισμού του πραγματοποιηθέντος στους συγκεκριμένους τομείς κύκλου εργασιών πρέπει να απορριφθούν ως στηριζόμενοι στην εσφαλμένη παραδοχή ότι η σύμπραξη δεν αφορούσε τα εν λόγω προϊόντα.

— Επί της υπάρξεως γενικού σχεδίου με σκοπό την εις το διηνεκές μεταβολή της δομής του ανταγωνισμού στην αγορά, διά της εξαγοράς επιχειρήσεων

- 121 Στο πλαίσιο των παρατηρήσεών τους σχετικά με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι, όσον αφορά τις πραγματοποιηθείσες κατά το παρελθόν εξαγορές επιχειρήσεων, η Επιτροπή διαπιστώνει, με την αιτιολογική σκέψη 173 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τουλάχιστον σύμφωνα με το κείμενο της αποφάσεως στη γερμανική, ότι «με τα μέτρα αυτά λύθηκε το πρόβλημα ως προς όλους σχεδόν τους “outsiders” που δραστηριοποιούνταν στην αγορά αυτή του ΕΟΧ».
- 122 Η Schunk προβάλλει, αφενός, ότι η Επιτροπή, διατυπώνοντας αυτόν τον ισχυρισμό, θεωρεί ως δεδομένο ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ακολουθούσαν ένα γενικό σχέδιο με σκοπό την εις το διηνεκές μεταβολή της δομής του ανταγωνισμού στην αγορά, διά

της εξαγοράς επιχειρήσεων, και, αφετέρου, ότι τέτοιο σχέδιο είτε δεν υπήρξε ποτέ είτε θα μπορούσε να καταστρωθεί και να τεθεί σε εφαρμογή μόνον από τις SGL και Morgan, χωρίς η ίδια να το γνωρίζει.

- 123 Καθόσον οι ισχυρισμοί αυτοί μπορούν να ερμηνευθούν ως αμφισβήτηση εκ μέρους των προσφευγουσών της παραβάσεως για την οποία κρίθηκαν υπεύθυνες και η οποία περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι εν λόγω ισχυρισμοί στηρίζονται σε προδήλως εσφαλμένη ερμηνεία της προσβαλλομένης αποφάσεως και πρέπει να απορριφθούν ως παντελώς αλυσιτελείς.
- 124 Επισημαίνεται, συναφώς, ότι η αιτιολογική σκέψη 173 της προσβαλλομένης αποφάσεως έχει συμπερασματικό χαρακτήρα και δεν αναφέρεται μόνο στις εξαγορές ανταγωνιστριών επιχειρήσεων από ορισμένους μετέχοντες στη σύμπραξη.
- 125 Η φράση «με τα μέτρα αυτά» καλύπτει όλες τις αντίθετες στους κανόνες του ανταγωνισμού ενέργειες που περιγράφονται στην αιτιολογική σκέψη 167 της προσβαλλομένης αποφάσεως και αποσκοπούσαν στο να πείσουν ή να εξαναγκάσουν τους ανταγωνιστές να συνεργαστούν, να τους εξαναγκάσουν, με συντονισμένες ενέργειες, να αποσυρθούν από την αγορά ή, τουλάχιστον, να τους καταστήσουν σαφές ότι δεν θα ήταν προς το συμφέρον τους να αντιπαρατεθούν με το καρτέλ, η δε εξαγορά ανταγωνιστών καταλέγεται στις ενέργειες αυτές. Επομένως, με την επίμαχη αιτιολογική σκέψη, η Επιτροπή δεν συμπεραίνει ούτε υποθέτει την ύπαρξη «γενικού σχεδίου των μετεχόντων στη σύμπραξη με σκοπό την εις το διηνεκές μεταβολή της δομής του ανταγωνισμού στην αγορά διά της εξαγοράς επιχειρήσεων».
- 126 Πρέπει, ακόμη, να τονιστεί ότι, τόσο με την ανακοίνωση αιτιάσεων όσο και με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή δεν καταλογίζει εξαγορές ανταγωνιστριών επιχειρήσεων στις προσφεύγουσες, εξαιρουμένων δε των σχετικών με την εξαγορά επιχειρήσεων ενεργειών, οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν το υποστατό των

αντίθετων στους κανόνες του ανταγωνισμού πράξεων που περιγράφονται στις αιτιολογικές σκέψεις 168 έως 171 της προσβαλλομένης απόφασης και αφορούσαν τις ανταγωνίστριες επιχειρήσεις.

— Επί της υπάρξεως ενός ιδιαίτερα εξελιγμένου μηχανισμού ελέγχου και εφαρμογής των επίμαχων συμφωνιών

- 127 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 2 και 219 της προσβαλλομένης απόφασης προκύπτει ότι, κατά την Επιτροπή, οι επιχειρήσεις προς τις οποίες απευθύνεται η απόφαση μετείχαν σε ενιαία και διαρκή παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και, από 1ης Ιανουαρίου 1994, του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ), στο πλαίσιο της οποίας οι εν λόγω επιχειρήσεις, μεταξύ άλλων, «χρησιμοποίησαν έναν ιδιαίτερα εξελιγμένο μηχανισμό ελέγχου και εφαρμογής των συμφωνιών τους».
- 128 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι ουδέποτε υπήρξε τέτοιος μηχανισμός και ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν διευκρινίζει το περιεχόμενό του.
- 129 Επισημαίνεται, πάντως, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση περιλαμβάνει δύο αιτιολογικές σκέψεις σχετικά με τον «τρόπο διασφάλισης της τηρήσεως των κανόνων του καρτέλ».
- 130 Η αιτιολογική σκέψη 89 έχει ως εξής:

«Η συμφωνία του 1937, με την οποία συστάθηκε η ευρωπαϊκή ένωση παραγωγών ψηκτρών από άνθρακα, προέβλεπε επίσημη διαδικασία διαιτησίας για την επίλυση των διαφορών μεταξύ των μετεχόντων στο καρτέλ σε περίπτωση καταγγελιών περί μη τηρήσεως των κανόνων του καρτέλ. Η προσφυγή στις επίσημες αυτές διαδικασίες, σκοπός των οποίων ήταν η διασφάλιση της τηρήσεως των κανόνων του καρτέλ, κατέστη αδύνατη αφότου τέθηκαν σε ισχύ οι κανόνες ανταγωνισμού της Κοινότητας.

Έκτοτε, οι μετέχοντες στο καρτέλ παρακολουθούσαν στενά τις προσφορές τιμών του καθενός εξ αυτών προς τους πελάτες και, κατά τις συναντήσεις τους ή στο πλαίσιο άλλων επαφών, επέμεναν στην ανάγκη τηρήσεως των κανόνων και των τιμών που έχουν συμφωνηθεί από το καρτέλ. Παραδείγματα:

Κατά τη συνάντηση της επιτροπής τεχνικού χαρακτήρα της 16ης Απριλίου 1993:

“Ο G [Schunk] ζητεί:

1. Να αποσυρθεί εγγράφως η προσφορά προς τη Burgmann [πελάτης], η οποία είναι κατά 25 έως 30 % χαμηλότερη από την κλίμακα.
2. Να μην ξαναγίνει προσφορά τέτοιου επιπέδου τιμής”.

Τοπική συνάντηση στις Κάτω Χώρες στις 27 Οκτωβρίου 1994:

“Μοργανίτης — Βέλγιο προβλήματα με συναδέλφους. Καμία αύξηση τιμών το καλοκαίρι”.»

¹³¹ Στην αιτιολογική σκέψη 90 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή, στηριζόμενη σε μεγάλο αριθμό εγγράφων, αναφέρει επιπλέον ότι, «σε περίπτωση που μια επιχείρηση όριζε πολύ χαμηλές τιμές, το ζήτημα εξεταζόταν κατά τις συναντήσεις του καρτέλ, μπορούσε δε να προβληθεί αίτημα αποζημίωσης».

- 132 Η Επιτροπή υποστηρίζει, με τα δικόγρατά της, ότι οι προσφεύγουσες αμφισβητούν για πρώτη φορά ενώπιον του Πρωτοδικείου τα προαναφερθέντα πραγματικά περιστατικά, τα οποία, πάντως, παρατίθενται στο σημείο 62 της ανακοινώσεως αιτιάσεων.
- 133 Πρέπει να τονιστεί ότι οι επιφυλάξεις και οι επικρίσεις που διατυπώνει η SKT με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεων, προκειμένου να μετριάσει το περιεχόμενο της αρχικής δηλώσεώς της περί καταρχήν αποδοχής των πραγματικών περιστατικών και του νομικού χαρακτηρισμού τους, δεν αφορούν το ζήτημα της παρακολούθησης της εφαρμογής των συμφωνιών και, συνεπώς, οι προσφεύγουσες δεν δύνανται να προβάλουν το ζήτημα αυτό για πρώτη φορά ενώπιον του Πρωτοδικείου.
- 134 Πάντως, η αντίρρηση των προσφευγουσών, ακόμη και αν μπορούσε να κριθεί παραδεκτή, λόγω του ότι η Επιτροπή χρησιμοποιεί τη φράση «ιδιαίτερα εξελιγμένος μηχανισμός» για πρώτη φορά στην προσβαλλόμενη απόφαση, πρέπει εν πάση περιπτώσει να απορριφθεί ως αβάσιμη. Αρκεί, συγκεκριμένα, η διαπίστωση ότι οι προσφεύγουσες δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο που να αντικρούει τις διαπιστώσεις στις οποίες καταλήγει η Επιτροπή με τις αιτιολογικές σκέψεις 89 και 90 της προσβαλλομένης αποφάσεως, όσον αφορά, ειδικότερα, την ύπαρξη μηχανισμού παρακολούθησης της πολιτικής τιμών των μετεχόντων στη σύμπραξη, περιλαμβανομένων των αποζημιώσεων που υποχρεώνονταν να καταβάλουν οι επιχειρήσεις που όριζαν υπερβολικά χαμηλές τιμές.
- 135 Επισημαίνεται, τέλος, ότι στο σχετικό με τη «συμμετοχή της Schunk στην παράβαση» μέρος του δικογράφου της προσφυγής, όπου προβάλλεται ότι η Επιτροπή υπερεκτίμησε τη συμμετοχή αυτή, οι προσφεύγουσες επικρίνουν την άποψη που διατυπώνει η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 178 της προσβαλλομένης αποφάσεως και χαρακτηρίζουν «παράδοξο» το γεγονός ότι, μετά την ιδρυτική συνάντηση της European Carbon and Graphite Association (ECGA, ευρωπαϊκή ένωση άνθρακα και γραφίτη), την 1η Μαρτίου 1995, ορισμένα μέλη διαπίστωσαν την ανάγκη συστάσεως επιτροπής για τους ειδικούς γραφίτες, χωρίς όμως να είναι σε θέση να εκτιμήσουν, την εποχή εκείνη, ποια ζητήματα θα μπορούσε νομίμως να εξετάζει.

- 136 Πέραν του ότι η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών είναι συνοπτική και δυσνόητη, προκύπτει ότι οι προαναφερθείσες διαπιστώσεις της Επιτροπής εντάσσονται στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του ρόλου των επαγγελματικών ενώσεων και, ειδικότερα, της ECGA στη σύμπραξη. Υπό τις συνθήκες αυτές, η συγκεκριμένη επιχειρηματολογία των προσφευγουσών δεν μπορεί να ανατρέψει την εκτίμηση της Επιτροπής σχετικά με την ευθύνη των προσφευγουσών ούτε, άλλωστε, την εκτίμηση σχετικά με τη σοβαρότητα της παραβάσεως.
- 137 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή ορθώς έκρινε ότι οι προσφεύγουσες υπέπεσαν στην περιγραφόμενη στην αιτιολογική σκέψη 2 της προσβαλλόμενης απόφασεως παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, λόγω της συμμετοχής τους σε συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές στον τομέα των προϊόντων από άνθρακα και γραφίτη για ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές.

Επί του αιτήματος μειώσεως του προστίμου

- 138 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, παρέβη τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχείρισης.
- 139 Από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι τα πρόστιμα επιβλήθηκαν δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και ότι η Επιτροπή —μολονότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αναφέρεται ρητώς στις κατευθυντήριες γραμμές— καθόρισε το ύψος του προστίμου βάσει της μεθόδου που ορίζουν οι κατευθυντήριες γραμμές.

Επί του ισχυρισμού ότι η Επιτροπή υπερεκτίμησε τη σοβαρότητα της παραβάσεως σε σχέση με τη φύση και τις επιπτώσεις της

140 Σύμφωνα με τη μέθοδο που καθορίζεται στις κατευθυντήριες γραμμές, η Επιτροπή, ενόψει τις επιβολής προστίμων σε επιχειρήσεις, λαμβάνει ως σημείο εκκίνησης για τον υπολογισμό των προστίμων αυτών ποσό καθοριζόμενο σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως. Κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η φύση της παραβάσεως, οι πραγματικές επιπτώσεις της στην αγορά, εφόσον αυτές είναι μετρήσιμες, και η γεωγραφική έκταση της οικείας αγοράς (σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο). Στο πλαίσιο αυτό, οι παραβάσεις ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες, ήτοι στις «ελαφρές παραβάσεις», για τις οποίες προβλέπεται πρόστιμο από 1 000 έως 1 εκατομμύριο ευρώ, στις «σοβαρές παραβάσεις», για τις οποίες προβλέπεται πρόστιμο από 1 εκατομμύριο έως 20 εκατομμύρια ευρώ, και στις «πολύ σοβαρές παραβάσεις» για τις οποίες προβλέπεται πρόστιμο άνω των 20 εκατομμυρίων ευρώ (σημείο 1 Α, δεύτερο εδάφιο, πρώτη έως τρίτη περίπτωση).

141 Η Επιτροπή επισήμανε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τα εξής τρία στοιχεία:

- η επίδικη παράβαση συνίσταται, κατ' ουσίαν, σε άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής με τους πελάτες, σε κατανομή των αγορών, ιδίως διά της κατανομής πελατών, και σε συντονισμένες ενέργειες έναντι των ανταγωνιστών που δεν μετείχαν στο καρτέλ, δηλαδή σε πρακτικές οι οποίες αποτελούν εκ φύσεως τις πλέον σοβαρές παραβάσεις του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ (αιτιολογική σκέψη 278 της προσβαλλομένης αποφάσεως)☒
- οι συμφωνίες σύμπραξης εφαρμόστηκαν και είχαν επιπτώσεις στην αγορά του ΕΟΧ όσον αφορά τα επίμαχα προϊόντα, μολονότι οι επιπτώσεις αυτές δεν είναι δυνατόν να μετρηθούν με ακρίβεια (αιτιολογική σκέψη 286 της προσβαλλομένης αποφάσεως)☒

— το καρτέλ κάλυπτε το σύνολο της κοινής αγοράς, καθώς και το σύνολο του ΕΟΧ μετά την ίδρυσή του (αιτιολογική σκέψη 287 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

¹⁴² Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 288 της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι το εξής:

«Λαμβάνοντας υπόψη όλους αυτούς τους παράγοντες, η Επιτροπή κρίνει ότι οι επιχειρήσεις τις οποίες αφορά η παρούσα απόφαση υπέπεσαν σε πολύ σοβαρή παράβαση. Κατά την Επιτροπή, η φύση και η γεωγραφική έκταση της παραβάσεως είναι τέτοια ώστε η παράβαση πρέπει να χαρακτηριστεί ως πολύ σοβαρή, ανεξαρτήτως του αν είναι δυνατόν να μετρηθούν οι επιπτώσεις της στην αγορά. Είναι, πάντως, προφανές ότι οι αντίθετοι στους κανόνες του ανταγωνισμού σχεδιασμοί του καρτέλ τέθηκαν σε εφαρμογή και είχαν επιπτώσεις στην αγορά, έστω και αν οι επιπτώσεις αυτές δεν μπορούν να μετρηθούν με ακρίβεια.»

¹⁴³ Οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι η Επιτροπή υπερεκτίμησε τη σοβαρότητα της παραβάσεως και αναπτύσσουν, συναφώς, πολλά επιχειρήματα, τα οποία σχετίζονται, κατ' ουσίαν, με την ανάλυση της φύσεως της παραβάσεως. Επικρίνουν, επίσης, την εκτίμηση της Επιτροπής όσον αφορά τις συνέπειες την εν λόγω παραβάσεως.

— Επί της φύσεως της παραβάσεως

¹⁴⁴ Επισημαίνεται, καταρχάς, ότι η αιτιολογία της Επιτροπής σχετικά με τη φύση της παραβάσεως συνίσταται από δύο μέρη, εκ των οποίων το ένα αφορά αυτή καθαυτή την ουσία των επίμαχων ενεργειών που είναι αντίθετες στους κανόνες του ανταγωνισμού (αιτιολογική σκέψη 278 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και το άλλο αφορά εξωγενή στοιχεία, τα οποία όμως άπτονται της φύσεως της παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 279 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 145 Στο πρώτο μέρος, η Επιτροπή εξήγησε ότι η επίμαχη παράβαση συνίστατο, «κατ' ουσίαν», σε άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών πώλησης και άλλων όρων συναλλαγής με τους πελάτες, σε κατανομή των αγορών, ιδίως διά της κατανομής πελατών, και σε συντονισμένες ενέργειες έναντι των ανταγωνιστών που δεν μετείχαν στο καρτέλ.
- 146 Υπενθυμίζεται ότι, για τους λόγους που παρατίθενται ανωτέρω, απορρίφθηκαν οι ισχυρισμοί που διατυπώνουν οι προσφεύγουσες στο τμήμα των δικογράφων τους με το οποίο αμφισβητούν ρητώς την εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και, συγκεκριμένα, οι ισχυρισμοί ότι δεν υπήρχε αντίθετη στον ανταγωνισμό συμφωνία περί απαγορεύσεως της διαφήμισης, ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη δεν εφάρμοσαν γενικό σχέδιο με σκοπό την εις το διηνεκές μεταβολή της δομής του ανταγωνισμού στην αγορά διά της εξαγοράς επιχειρήσεων και ότι δεν χρησιμοποίησαν έναν ιδιαίτερα εξελιγμένο μηχανισμό ελέγχου και εφαρμογής των συμφωνιών τους.
- 147 Εξάλλου, από τη διατύπωση της αιτιολογικής σκέψεως 278 της προσβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει ότι η Επιτροπή, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, στάθμισε διαφορετικά τις αντίθετες στους κανόνες του ανταγωνισμού δραστηριότητες των επιχειρήσεων που μετείχαν στο καρτέλ και δεν έκανε λόγο για την απαγόρευση της διαφήμισης και τη χρησιμοποίηση ενός ιδιαίτερα εξελιγμένου μηχανισμού ελέγχου και εφαρμογής των συμφωνιών τους, διότι, αντικειμενικά, οι πρακτικές αυτές είναι λιγότερο σημαντικές και έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα.
- 148 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι ισχυρισμοί των προσφευγουσών σχετικά με την απαγόρευση της διαφήμισης και τον προαναφερθέντα μηχανισμό, ακόμη και αν κρίνονταν βάσιμοι, δεν θα μπορούσαν να ανατρέψουν την εκτίμηση της Επιτροπής όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως.

149 Στο δεύτερο μέρος της αιτιολογίας, σχετικά με την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 279 της προσβαλλομένης αποφάσεως), η Επιτροπή αναφέρει τα εξής:

«Για λόγους πληρότητας, μπορούμε, επίσης, να επισημάνουμε ότι στις ενέργειες που συνιστούν τη σύμπραξη μετείχαν όλες οι μεγάλες επιχειρήσεις του ΕΟΧ, οι οποίες ελέγχουν από κοινού πλέον του 90 % της αγοράς του ΕΟΧ. Οι ενέργειες αυτές διευθύνονταν ή, τουλάχιστον, γίνονταν συνειδητά ανεκτές από τα πλέον υψηλά κλιμάκια των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Οι μετέχοντες είχαν λάβει πολλές προφυλάξεις για να μην εντοπιστεί η σύμπραξη και, επομένως, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι γνώριζαν απολύτως ότι οι ενέργειές τους είναι παράνομες. Η σύμπραξη είχε επισημοποιηθεί και τηρούνταν σε μεγάλο βαθμό. Οι επαφές μεταξύ των μετεχόντων, υπό μορφή συναντήσεων ή με άλλους τρόπους, ήταν συχνές και τακτικές. Η σύμπραξη λειτουργούσε αποκλειστικά προς όφελος των επιχειρήσεων που μετείχαν σε αυτή και σε βάρος των πελατών τους και, εν τέλει, του ευρύτερου κοινού.»

150 Προς στήριξη του ισχυρισμού τους περί εσφαλμένης εκτιμήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι η Επιτροπή κακώς αναφέρει, στην υποσημείωση 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι, «ενόψει της εφαρμογής των συμφωνιών για τις τιμές», η σύμπραξη διαχώριζε τα προϊόντα για ηλεκτρολογικές εφαρμογές σε πολλές μεγάλες κατηγορίες, η δε άποψη της Επιτροπής ότι οι συμφωνίες εφαρμόζονταν χάρη σε ένα σύστημα αναγκαστικού χαρακτήρα στηρίζεται, «ως εκ τούτου» σε εσφαλμένη ερμηνεία των πραγματικών περιστατικών.

151 Εκτός του ότι δεν είναι προφανής η λογική σχέση μεταξύ των δύο αυτών προτάσεων, αρκεί η διαπίστωση ότι τα όσα προβάλλουν οι προσφεύγουσες είναι απολύτως άσχετα με την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως στην οποία προέβη η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση και, συνεπώς, παντελώς αλυσιτελή όσον αφορά την αιτίαση περί υπερεκτιμήσεως της εν λόγω σοβαρότητας.

152 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ακόμη ότι η μυστικότητα της συμπράξεως και οι επιπτώσεις για το ευρύτερο κοινό δεν έπρεπε να ληφθούν υπόψη, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 279), ως επιβαρυντικές περιστάσεις,

διότι πρόκειται για στοιχεία εγγενή σε κάθε σύμπραξη, τα οποία έχει ήδη συνεκτιμήσει ο νομοθέτης κατά τον καθορισμό του πλαισίου του προστίμου. Η Επιτροπή δεν προσκόμισε, άλλωστε, αποδεικτικά στοιχεία προς στήριξη της απόψεώς της ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη επιδίωξαν μεθοδικά να αποκρύψουν τις παράνομες πράξεις τους.

- 153 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, η σοβαρότητα μιας παραβάσεως καθορίζεται βάσει πολλών στοιχείων, ως προς την εκτίμηση των οποίων η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια, όπως είναι οι συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως, το πλαίσιο της και το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των προστίμων (αποφάσεις του Δικαστηρίου Dansk Rørdindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψη 241, και της 10ης Μαΐου 2007, C-328/05 P, SGL Carbon κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-3921, σκέψη 43).
- 154 Στο πλαίσιο αυτό, ενόψει του προσδιορισμού της σοβαρότητας της παραβάσεως, η Επιτροπή θεμιτώς έλαβε υπόψη της το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις είχαν λάβει πολλές προφυλάξεις για να μην εντοπιστεί η σύμπραξη, καθώς και τις επιπτώσεις για το ευρύτερο κοινό, δεδομένου ότι τα δύο αυτά στοιχεία δεν συνιστούν «επιβαρυντικές περιστάσεις» με την αυστηρή του όρου έννοια, όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες.
- 155 Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς των προσφευγουσών, η Επιτροπή περιέγραψε λεπτομερώς, με τις αιτιολογικές σκέψεις 81 έως 87 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τις προφυλάξεις που είχαν ληφθεί προς διασφάλιση του απορρήτου των συναντήσεων και των επαφών, προσκομίζοντας σχετικά έγγραφα ως αποδεικτικά στοιχεία τα οποία οι προσφεύγουσες δεν αντέκρουσαν.
- 156 Εξάλλου, όπως τονίζει η Επιτροπή, δεν βλάπτουν όλες οι παραβάσεις με τον ίδιο τρόπο τον ανταγωνισμό και το ευρύτερο κοινό. Η συνεκτίμηση των επιπτώσεων για το κοινό διαφέρει από τη συνεκτίμηση της οικονομικής δυνατότητας ενός μετέχοντος σε σύμπραξη να προκαλέσει βλάβη στον ανταγωνισμό και στους καταναλωτές, η οποία λαμβάνεται υπόψη κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, προκειμένου να υπάρξει διαφοροποιημένη μεταχείριση σε περίπτωση που στην παράβαση εμπλέκονται περισσότερες επιχειρήσεις, όπως συμβαίνει εν προκειμένω.
- 157 Επισημαίνεται, τέλος, ότι από τη διατύπωση της αιτιολογικής σκέψεως 279 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι τα εκεί διαλαμβανόμενα στοιχεία

προβάλλονται επικουρικώς σε σχέση με τα διαλαμβανόμενα στην αιτιολογική σκέψη 278 της προσβαλλομένης απόφασης. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η εκ μέρους των προσφευγουσών αμφισβήτηση της συνεκτιμήσεως της μυστικότητας της συμπράξεως και των επιπτώσεων για το κοινό, ακόμη και αν κρινόταν βάσιμη, δεν θα αναιρούσε την εκτίμηση της Επιτροπής σχετικά με τη φύση της παραβάσεως, η οποία στηρίζεται στη λυσιτελή και επαρκή αιτιολογία που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 278 της προσβαλλομένης απόφασης.

— Επί των συνεπειών της παραβάσεως

158 Στο πλαίσιο της αιτιάσεώς τους που αντλείται από υπερεκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή έσφαλε διττώς κατά την εκτίμηση των συνεπειών της παραβάσεως.

159 Υποστηρίζουν, πρώτον, ότι η Επιτροπή προσδιόρισε εσφαλμένως το μέγεθος της εξεταζόμενης αγοράς, κρίνοντας ότι η σύμπραξη περιελάμβανε συμφωνίες σχετικά με τις επιχειρήσεις παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και τις επιχειρήσεις παραγωγής καταναλωτικών αγαθών, συμφωνίες την ύπαρξη των οποίων ουδέποτε παραδέχθηκαν.

160 Όπως εκτέθηκε προηγουμένως, η επιχειρηματολογία αυτή αφορά την αμφισβήτηση της παραβάσεως που διαπίστωσε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, κρίθηκε δε, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς των προσφευγουσών, ότι οι αντίθετες στους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές αφορούσαν εξίσου τις επιχειρήσεις παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και τις επιχειρήσεις παραγωγής καταναλωτικών αγαθών. Επίσης, η επιχειρηματολογία αυτή είναι παντελώς αλυσιτελής όσον αφορά την εξέταση του βασίμου της εκτιμήσεως των επιπτώσεων της συμπράξεως, εκτιμήσεως η οποία, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, δεν έγινε με βάση τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν οι επιχειρήσεις από τα εν λόγω προϊόντα.

- 161 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν, δεύτερον, ότι η Επιτροπή έσφαλε κατά την εκτίμηση της εφαρμογής των συμφωνιών και ισχυρίζονται, ταυτόχρονα, ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε καμία συγκεκριμένη επίπτωση της συμπράξεως, αντιθέτως προς ό,τι επιτάσσουν οι κατευθυντήριες γραμμές που εξέδωσε, και δεν συνεκτίμησε αρκούντως το γεγονός ότι οι συμφωνίες εφαρμόστηκαν μόνον εν μέρει.
- 162 Με την αιτιολογική σκέψη 281 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι, εν προκειμένω, η εφαρμογή των συμφωνιών σύμπραξης επέφερε πραγματικές, βλαπτικές για τον ανταγωνισμό συνέπειες, έστω και αν αυτές δεν είναι δυνατό να μετρηθούν με ακρίβεια, διαπίστωση η οποία έπεται της περιγραφής της φύσεως της παραβάσεως και προηγείται του γεωγραφικού προσδιορισμού της. Το περιεχόμενο της αιτιολογικής σκέψεως 288 της προσβαλλομένης αποφάσεως και, ειδικότερα, η φράση «[λ]αμβάνοντας υπόψη όλους αυτούς τους παράγοντες» οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή χαρακτήρισε την παράβαση «πολύ σοβαρή», έχοντας λάβει δεόντως υπόψη τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της συμπράξεως στην αγορά, μολοντί αναφέρει ότι ο χαρακτηρισμός αυτός είναι δικαιολογημένος ανεξαρτήτως του αν οι επιπτώσεις είναι δυνατόν να μετρηθούν.
- 163 Συνεπώς, από τις αιτιολογικές σκέψεις 244 έως 248 και 280 έως 286 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή σαφώς συνήγαγε από την εφαρμογή της συμπράξεως ότι αυτή είχε συγκεκριμένες επιπτώσεις στην εξεταζόμενη αγορά.
- 164 Η Επιτροπή αναφέρει, σχετικά, ότι «[ό]λοι οι μετέχοντες στο καρτέλ εφάρμοσαν τις συμφωνηθείσες γενικές αυξήσεις τιμών (οι οποίες εκφράζονται σε ποσοστά), δημοσιεύοντας νέους καταλόγους τιμών [...] οι εταιρίες δημοσίων μεταφορών ανέθεσαν τις συμβάσεις στην εταιρία της οποίας η προσφορά είχε μεθοδευτεί κατά τρόπον ώστε να είναι κατά τι χαμηλότερη από τις προσφορές των λοιπών μετεχόντων στη σύμπραξη, οι ιδιώτες πελάτες δεν είχαν άλλη επιλογή από το να αγοράζουν από προκαθορισμένο προμηθευτή σε προκαθορισμένη τιμή, χωρίς να λειτουργεί ο ανταγωνισμός, οι δε επιχειρήσεις κοπής είτε δεν μπορούσαν να αγοράσουν τεμάχια άνθρακα είτε μπορούσαν να τα αγοράσουν μόνο σε τεχνητά αυξημένες τιμές, με συνέπεια να μην μπορούν να καταστούν αποτελεσματικώς ανταγωνιστικές στην αγορά των τελικών προϊόντων». Λόγω της μεγάλης διάρκειας της παραβάσεως και του γεγονότος ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις ήλεγχαν από κοινού πλέον του 90 % της αγοράς

του ΕΟΧ, δεν υπάρχει αμφιβολία, κατά την Επιτροπή, ότι η σύμπραξη είχε πραγματικές, βλαπτικές για τον ανταγωνισμό συνέπειες στην αγορά (αιτιολογικές σκέψεις 245 και 281 της προσβαλλομένης απόφασης).

- 165 Υπενθυμίζεται ότι, κατά τη νομολογία, για την εκτίμηση των επιπτώσεων μιας παραβάσεως στην αγορά, η Επιτροπή πρέπει να χρησιμοποιεί ως μέτρο τον ανταγωνισμό που θα υφίστατο υπό κανονικές συνθήκες, αν δεν είχε διαπραχθεί η παράβαση (βλ., σχετικά, απόφαση *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 116 ανωτέρω, σκέψεις 619 και 620 απόφασεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-347/94, *Mayr-Melnhof* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1751, σκέψη 235, της 11ης Μαρτίου 1999, T-141/94, *Thyssen Stahl* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-347, σκέψη 645, και *Archer Daniels Midland* και *Archer Daniels Midland Ingredients* κατά Επιτροπής, σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 150).
- 166 Σε περίπτωση συμπράξεως ως προς τις τιμές, η Επιτροπή θεμιτώς συνάγει ότι η παράβαση είχε συνέπειες λόγω του ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη έλαβαν μέτρα για την εφαρμογή των τιμών που συμφώνησαν, π.χ. αναγγέλλοντας τις εν λόγω τιμές στους πελάτες, δίδοντας οδηγίες στους υπαλλήλους τους να τις χρησιμοποιούν ως βάση διαπραγμάτευσης και επιβλέποντας την εφαρμογή τους από τους ανταγωνιστές τους και από τις δικές τους υπηρεσίες πωλήσεων. Συγκεκριμένα, για να διαπιστωθεί η ύπαρξη επιπτώσεων στην αγορά, αρκεί οι συμφωνηθείσες τιμές να χρησίμευσαν ως βάση για τον καθορισμό των τιμών των επιμέρους συναλλαγών, περιορίζοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, το περιθώριο διαπραγμάτευσης των πελατών (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-7/89, *Hercules Chemicals* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψεις 340 και 341, και PVC II, σκέψη 56 ανωτέρω, σκέψεις 743 έως 745, και της 14ης Δεκεμβρίου 2006, T-259/02 έως T-264/02 και T-271/02, *Raiffeisen Zentralbank Österreich* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-5169, σκέψη 285).
- 167 Αντιθέτως, δεν είναι δυνατό να απαιτείται από την Επιτροπή, όταν στοιχειοθετείται η εφαρμογή συμπράξεως, να αποδεικνύει συστηματικά ότι οι συμφωνίες όντως παρέσχον τη δυνατότητα στις οικείες επιχειρήσεις να επιτύχουν υψηλότερο επίπεδο τιμών των συναλλαγών από εκείνο που θα επικρατούσε χωρίς τη σύμπραξη. Συναφώς, δεν μπορεί να γίνει δεκτός ο ισχυρισμός ότι για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνον το γεγονός ότι το επίπεδο των τιμών των συναλλαγών θα ήταν διαφορετικό χωρίς τη συμπαιγνία (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-279/98 P, *Cascades* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9693, σκέψεις 53 και 62). Εξάλλου, θα ήταν δυσανάλογο το να απαιτηθεί μια τέτοια απόδειξη η οποία θα απορροφούσε σημαντικούς πόρους, καθώς θα καθιστούσε

αναγκαία την προσφυγή σε οικονομικούς υπολογισμούς, στηριζόμενους σε οικονομικά πρότυπα των οποίων η ακρίβεια δύσκολα μπορεί να ελεγχθεί από τον δικαστή και ως προς τα οποία ουδόλως αποδεικνύεται ότι είναι απαλλαγμένα ελαττωμάτων (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Mischο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-283/98 P, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9855, I-9858, σημείο 109).

168 Συγκεκριμένα, για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, είναι κρίσιμο το ζήτημα αν οι μετέχοντες στη σύμπραξη έκαναν ό,τι ήταν δυνατόν προκειμένου να υλοποιηθούν οι προθέσεις τους. Αυτό που συνέβη κατόπιν, στο επίπεδο των τιμών της αγοράς που πράγματι επιτεύχθηκαν, ενδέχεται να έχει επηρεασθεί από άλλους παράγοντες, εκτός του ελέγχου των μετεχόντων στη σύμπραξη. Οι μετέχοντες στη σύμπραξη δεν μπορούν να επικαλούνται υπέρ αυτών εξωγενείς παράγοντες που παρεμπόδισαν τις προσπάθειές τους, καθιστώντας τους παράγοντες αυτούς στοιχεία που δικαιολογούν μείωση του προστίμου (προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Mischο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, σκέψη 167 ανωτέρω, σημεία 102 έως 107).

169 Επομένως, η Επιτροπή θεμιτώς διαπίστωσε ότι η σύμπραξη είχε επιπτώσεις στην αγορά λόγω της υλοποίησής της, αφού επισήμανε λυσιτελώς ότι η σύμπραξη διήρκεσε επί έντεκα και πλέον έτη και ότι οι μετέχοντες σε αυτή ήλεγχαν πλέον του 90 % της αγοράς του ΕΟΧ.

170 Σχετικά με το βάσιμο των διαπιστώσεων στις οποίες κατέληξε εν προκειμένω η Επιτροπή, επισημαίνεται ότι οι προσφεύγουσες δεν απέδειξαν, ούτε καν ισχυρίστηκαν, ότι η σύμπραξη δεν τέθηκε σε εφαρμογή. Από τα δικόγραφα των προσφευγουσών προκύπτει ότι αυτές επικαλούνται απλώς το γεγονός ότι η σύμπραξη τέθηκε εν μέρει μόνο σε εφαρμογή, ισχυρισμός ο οποίος, ακόμη και αν υποτεθεί ακριβής, δεν αποδεικνύει ότι η Επιτροπή εκτίμησε εσφαλμένως τη σοβαρότητα της παραβάσεως,

δεχόμενη ότι οι επίμαχες παράνομες πρακτικές είχαν πραγματικές, βλαπτικές για τον ανταγωνισμό συνέπειες στην εντός του ΕΟΧ αγορά των οικείων προϊόντων (απόφαση του Πρωτοδικείου της 25ης Οκτωβρίου 2005, T-38/02, Groupe Danone κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. ΙΙ-4407, σκέψη 148).

- 171 Επισημαίνεται, τέλος, ότι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της συμπράξεως, ο χαρακτηρισμός της κρινόμενης παραβάσεως ως «πολύ σοβαρής» είναι ορθός. Συγκεκριμένα, οι τρεις προαναφερθείσες πτυχές της αξιολογήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως δεν έχουν την ίδια βαρύτητα στο πλαίσιο της συνολικής εξετάσεως. Η φύση της παραβάσεως διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο, ιδίως, για τον χαρακτηρισμό των παραβάσεων ως «πολύ σοβαρών». Συναφώς, από την περιγραφή των πολύ σοβαρών παραβάσεων σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές προκύπτει ότι συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που αποσκοπούν, ιδίως, όπως εν προκειμένω, στον καθορισμό των τιμών μπορούν να χαρακτηριστούν, λόγω της φύσεώς τους και μόνον, «πολύ σοβαρές», χωρίς να απαιτούνται, για τον χαρακτηρισμό αυτό, ιδιαίτερες επιπτώσεις ή ιδιαίτερη γεωγραφική έκταση. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι οι επιπτώσεις στην αγορά και τα αποτελέσματα σε εκτεταμένες περιοχές της κοινής αγοράς περιλαμβάνονται ρητώς στην περιγραφή των σοβαρών παραβάσεων, ενώ, αντιθέτως, η περιγραφή των πολύ σοβαρών παραβάσεων δεν περιλαμβάνει κανένα στοιχείο σχετικά με επιπτώσεις στην αγορά ή με συνέπειες σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή (απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Ιουλίου 2005, T-49/02 έως T-51/02, Brasserie nationale κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. ΙΙ-3033, σκέψη 178, και Groupe Danone κατά Επιτροπής, σκέψη 170 ανωτέρω, σκέψη 150).
- 172 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι είναι απορριπτέα η αιτίαση που αντλείται από υπερεκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως με βάση τη φύση της και τις συνέπειές της.

Επί της κατατάξεως των επιχειρήσεων σε κατηγορίες

- 173 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι η Επιτροπή, κατά παράβαση των κατευθυντήριων γραμμών, προσδιόρισε το ποσό εκκίνησης για την επιβολή προστίμου ανεξαρτήτως του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, παραβιάζοντας έτσι την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Ειδικότερα, οι Schunk και SGL κατατάχθηκαν στην ίδια κατηγορία παρά το γεγονός ότι η SGL έχει σχεδόν διπλάσιο μέγεθος από τη Schunk. Με την

προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή ακολούθησε τη μέθοδο του «κατ' αποκοπή» καθορισμού του προστίμου, παραλείποντας να λάβει υπόψη της ορισμένες παραμέτρους, όπως είναι η δομή των προσφευγουσών από πλευράς εταιρικού δικαίου και η πιο δυσχερής πρόσβασή τους στις χρηματαγορές, ούτως ώστε να εκτιμήσει ατομικά για την κάθε επιχείρηση τη δυνατότητά της να βλάψει τον ανταγωνισμό.

- 174 Επισημαίνεται, πρώτον, ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν υποχρεούται, κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων αναλόγως της σοβαρότητας και της διάρκειας της συγκεκριμένης παραβάσεως, να υπολογίζει το πρόστιμο με βάση τον κύκλο εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και, ειδικότερα, τον συνολικό κύκλο εργασιών (απόφαση *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψη 255).
- 175 Τηρουμένου του ανωτάτου ορίου του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το οποίο αναφέρεται στον συνολικό κύκλο εργασιών (απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 43 ανωτέρω, σκέψη 119), η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη τον κύκλο εργασιών της εμπλεκόμενης επιχείρησης για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, χωρίς όμως να αποδίδεται στο αριθμητικό αυτό στοιχείο δυσανάλογη σημασία σε σχέση με τα άλλα στοιχεία εκτιμήσεως (απόφαση *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψη 257).
- 176 Εν προκειμένω, η Επιτροπή εφάρμοσε τη μέθοδο υπολογισμού που ορίζεται στις κατευθυντήριες γραμμές και σύμφωνα με την οποία, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, λαμβάνονται υπόψη πολλά στοιχεία, μεταξύ των οποίων η φύση της παραβάσεως, οι συγκεκριμένες επιπτώσεις της, η γεωγραφική έκταση της πληγείσας αγοράς και η ανάγκη διασφάλισης του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου. Οι κατευθυντήριες γραμμές, καίτοι δεν προβλέπουν ότι το ποσό των προστίμων πρέπει να υπολογίζεται με βάση τον συνολικό ή τον συγκεκριμένο κύκλο εργασιών, εντούτοις δεν εμποδίζουν να λαμβάνονται τα στοιχεία αυτά υπόψη κατά την επιμέτρηση του προστίμου, προκειμένου να τηρηθούν οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου και όταν το επιβάλλουν οι περιστάσεις (απόφαση *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψεις 258 και 260).

177 Λόγω μεγάλων διαφορών ως προς το μέγεθος των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και για να συνεκτιμηθεί το μέγεθος της συμμετοχής της κάθε επιχείρησης στην παράβαση και, συνεπώς, η πραγματική επίπτωση της παραβατικής συμπεριφοράς της στον ανταγωνισμό, η Επιτροπή προέβη, με την προσβαλλόμενη απόφαση και σύμφωνα με το σημείο 1 Α, τέταρτο και έκτο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών, σε διαφοροποιημένη μεταχείριση των επιχειρήσεων που μετείχαν στην παράβαση. Προς τούτο, κατέταξε τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις σε τρεις κατηγορίες, βάσει του κύκλου εργασιών που είχε πραγματοποιήσει η κάθε μία από τα επίμαχα εν προκειμένω προϊόντα εντός του ΕΟΧ, συνυπολογιζομένης της αξίας της ίδιας κατανάλωσης της κάθε επιχείρησης. Το αριθμητικώς προσδιορισθέν μερίδιο αγοράς εκφράζει το μέγεθος της συμμετοχής της κάθε επιχείρησης στην παράβαση και την οικονομική δυνατότητά της να προκαλέσει σημαντική βλάβη στον ανταγωνισμό (αιτιολογικές σκέψεις 289 έως 291 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

178 Η σύγκριση στηρίχθηκε σε στοιχεία σχετικά με τον κύκλο εργασιών (σε εκατομμύρια ευρώ) που αναλογεί στα επίμαχα προϊόντα κατά το τελευταίο έτος της παραβάσεως, το 1998, όπως προκύπτουν από τον πίνακα 1 που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 37 της προσβαλλομένης αποφάσεως και έχει τίτλο «Εκτίμηση του κύκλου εργασιών (περιλαμβανομένης της αξίας των ιδιοχρησιμοποιούμενων προϊόντων) και των μεριδίων αγοράς εντός του ΕΟΧ, κατά το 1998, για τα προϊόντα που αφορά η διαδικασία»:

Προμηθευτές	Κύκλος εργασιών (περιλαμβανομένης της ίδιας κατανάλωσης)	Μερίδιο αγοράς εντός του ΕΟΧ (%)
Conradty	9	3
Hoffmann	17	6
[LCL]	84	29
Morgan	68	23
Schunk	52	18
SGL	41	14
Διάφοροι	20	7
Σύνολο	291	100

- 179 Συνεπώς, οι LCL και Morgan, ως οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις με μερίδιο αγοράς άνω του 20 %, κατατάχθηκαν στην πρώτη κατηγορία. Οι Schunk και SGL, ως μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις με μερίδιο αγοράς μεταξύ 10 και 20 %, κατατάχθηκαν στη δεύτερη κατηγορία. Οι Hoffmann και Conradty, ως μικρές επιχειρήσεις με μερίδιο αγοράς κάτω του 10 %, κατατάχθηκαν στην τρίτη κατηγορία (αιτιολογικές σκέψεις 37 και 297 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 180 Βάσει των ως άνω εκτιμήσεων, η Επιτροπή όρισε ως ποσό εκκίνησης, με κριτήριο τη σοβαρότητα της παραβάσεως, τα 35 εκατομμύρια ευρώ για τις LCL και Morgan, τα 21 εκατομμύρια ευρώ για τις Schunk και SGL και τα 6 εκατομμύρια ευρώ για τις Hoffmann και Conradty (αιτιολογική σκέψη 298 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 181 Επισημαίνεται, δεύτερον, ότι το καρτέλ κάλυπτε το σύνολο της κοινής αγοράς, καθώς και το σύνολο του ΕΟΧ μετά την ίδρυσή του και ότι το μέρος του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα επίμαχα προϊόντα αποτελεί την κατάλληλη βάση προκειμένου να εκτιμηθεί, όπως έπραξε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, η βλάβη που προκλήθηκε στην αγορά των εν λόγω προϊόντων εντός του ΕΟΧ, καθώς και η σημασία του κάθε μετέχοντος στη σύμπραξη στην αγορά αυτή. Κατά πάγια νομολογία (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 43 ανωτέρω, σκέψη 121, και απόφαση *Mayr-Melnhof* κατά Επιτροπής, σκέψη 165 ανωτέρω, σκέψη 369), το μέρος του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα επίμαχα προϊόντα αποτελεί κατάλληλη ένδειξη για την έκταση της παραβάσεως στη σχετική αγορά. Ειδικότερα, όπως έχει τονίσει το Πρωτοδικείο, ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε από τα προϊόντα που υπήρξαν αντικείμενο περιοριστικής πρακτικής συνιστά αντικειμενικό στοιχείο που παρέχει ένα ορθό μέτρο των επιπτώσεων της πρακτικής αυτής στην κανονική λειτουργία του ανταγωνισμού (απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, T-151/94, *British Steel* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-629, σκέψη 643).
- 182 Τρίτον, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η μέθοδος που συνίσταται στην κατάταξη των μετεχόντων σε σύμπραξη σε κατηγορίες, με σκοπό τη διαφοροποιημένη μεταχείρισή τους κατά τον καθορισμό των ποσών εκκίνησης για την επιβολή των προστίμων, μέθοδος η οποία έχει επικυρωθεί επί της αρχής από τη νομολογία του Πρωτοδικείου,

μολονότι έχει ως αποτέλεσμα να μη λαμβάνονται υπόψη οι διαφορές μεγέθους μεταξύ επιχειρήσεων της ίδιας κατηγορίας (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 19ης Μαρτίου 2003, T-213/00, CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-913, σκέψη 385, και Tokai I, σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 217), συνεπάγεται τον κατ' αποκοπήν καθορισμό του ποσού εκκίνησης για τις επιχειρήσεις της ίδιας κατηγορίας.

- 183 Πάντως, η κατάταξη σε κατηγορίες στην οποία προέβη η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να τηρεί την αρχή της ίσης μεταχείρισης, σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται να αντιμετωπίζονται κατά διαφορετικό τρόπο συγκρίσιμες καταστάσεις και καθ' όμοιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν η μεταχείριση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικώς. Εξάλλου, κατά τη νομολογία, το ποσό των προστίμων πρέπει, τουλάχιστον, να είναι ανάλογο προς τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως (βλ. απόφαση Tokai I, σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 219, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 184 Για να εξακριβωθεί αν η κατάταξη των μετεχόντων σε σύμπραξη σε κατηγορίες είναι σύμφωνη προς τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας, ο εκ μέρους του Πρωτοδικείου έλεγχος νομιμότητας της ασκήσεως της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει συναφώς η Επιτροπή πρέπει, πάντως, να περιορίζεται στο αν η ως άνω κατάταξη παρουσιάζει συνοχή και είναι αντικειμενικώς δικαιολογημένη (απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 182 ανωτέρω, σκέψεις 406 και 416, και απόφαση Tokai I, σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψεις 220 και 222).
- 185 Τέταρτον, οι προσφεύγουσες απλώς επικρίνουν τον τρόπο συνθέσεως της δεύτερης κατηγορίας, ισχυριζόμενες ότι η μεταχείριση της SGL συνιστά δυσμενή διάκριση. Οι προσφεύγουσες κατατάχθηκαν στην κατηγορία αυτή με την SGL, κατέχοντας, αντιστοίχως, μερίδιο αγοράς 18 και 14 %, που αντιστοιχεί σε κύκλο εργασιών στην εξεταζόμενη αγορά 52 και 41 εκατομμυρίων ευρώ, πράγμα που τις κατατάσσει σαφώς στην κατηγορία μεριδίου αγοράς από 10 έως 20 %.

- 186 Σημειώτέον, ότι η διαφορά μεγέθους μεταξύ Schunk και SGL (4 ποσοστιαίες μονάδες), οι οποίες ανήκουν στην ίδια κατηγορία, είναι μικρότερη από τη διαφορά μεταξύ των Schunk και Morgan, αφενός, που είναι η μεγαλύτερη επιχείρηση της πρώτης κατηγορίας, και, μεταξύ των Schunk και Hoffman, αφετέρου, που είναι η μεγαλύτερη επιχείρηση της τρίτης κατηγορίας. Λόγω της περιορισμένης απόκλισης μεταξύ Schunk και SGL και του όχι ιδιαίτερα μεγάλου μεριδίου αγοράς της SGL, η Επιτροπή, ενεργώντας με συνέπεια και αντικειμενικότητα και, ως εκ τούτου, χωρίς να παραβιάσει τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας, αντιμετώπισε τη Schunk, όπως και την SGL, ως επιχείρηση μεσαίου μεγέθους και, επομένως, όρισε το ίδιο ποσό εκκίνησης, 21 εκατομμύρια ευρώ, το οποίο είναι χαμηλότερο από αυτό που ορίστηκε για τις LCL και Morgan, οι οποίες κατείχαν σημαντικό μερίδιο στην εξεταζόμενη αγορά (29 % και 23 %), και υψηλότερο από αυτό που ορίστηκε για τις Hoffman και Conradty, οι οποίες κατείχαν περιθωριακή θέση στην εν λόγω αγορά (6 % και 3 %).
- 187 Επομένως, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προβάλουν δυσμενή ή δυσανάλογη μεταχείρισή τους, δεδομένου ότι το ορισθέν ποσό εκκίνησης δικαιολογείται βάσει του κριτηρίου που επέλεξε η Επιτροπή για την εκτίμηση της σημασίας της κάθε επιχείρησης στην οικεία αγορά (βλ., σχετικά, απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 43 ανωτέρω, σκέψη 304) και ότι, επιπλέον, το επιβληθέν πρόστιμο των 21 εκατομμυρίων ευρώ συμπίπτει σχεδόν με το κατώτατο όριο που ορίζουν οι κατευθυντήριες γραμμές για τις «πολύ σοβαρές» παραβάσεις.
- 188 Υπό τις συνθήκες αυτές, απορρίπτονται ως αλυσιτελείς οι ισχυρισμοί περί του ότι η SKT, η οποία δεν είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο και κατέχει, σε παγκόσμιο επίπεδο, μερίδιο αγοράς σαφώς χαμηλότερο του 10 %, διαθέτει πολύ μικρότερη οικονομική ισχύ από εισηγμένες επιχειρήσεις, όπως η Morgan, η LCL ή η SGL, μητρικές εταιρίες πολυεθνικών ομίλων με ευχερή πρόσβαση στις χρηματαγορές.
- 189 Κατά τα λοιπά, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι υφίσταται οπωσδήποτε σχέση μεταξύ της φύσεως μιας επιχείρησης και της ευχέρειας προσβάσεώς της στις χρηματαγορές, το στοιχείο αυτό δεν ασκεί εν προκειμένω επιρροή για τον καθορισμό της εκτάσεως της

παραβάσεως που διέπραξε κάθε μία από εμπλεκόμενες στη σύμπραξη επιχειρήσεις, καθώς και του προσδιορισμού της σημασίας τους στην πληγείσα αγορά.

Επί του αποτρεπτικού αποτελέσματος

- ¹⁹⁰ Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, πρώτον, ότι η Επιτροπή εκτίμησε την ανάγκη αποτροπής, όσον αφορά τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, χωρίς διαφοροποιήσεις και κατά τρόπο ενιαίο, ανεξαρτήτως του κύκλου εργασιών της κάθε μίας, αντιθέτως προς τις επιταγές της νομολογίας και των κατευθυντήριων γραμμών.
- ¹⁹¹ Υπενθυμίζεται ότι οι κυρώσεις που προβλέπει το άρθρο 15 του κανονισμού 17 έχουν ως σκοπό την καταπολέμηση των παράνομων συμπεριφορών καθώς και την πρόληψη της εκ νέου τελέσεώς τους (απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, απόφαση PVC II, σκέψη 56 ανωτέρω, σκέψη 1166).
- ¹⁹² Δεδομένου, επομένως, ότι η αποτροπή αποτελεί σκοπό του προστίμου, η απαίτηση εξασφάλισης αποτρεπτικού αποτελέσματος συνιστά γενική απαίτηση που πρέπει να καθοδηγεί την Επιτροπή καθ' όλη τη διάρκεια του υπολογισμού του προστίμου και δεν επιβάλλει κατ' ανάγκην να περιλαμβάνει ο εν λόγω υπολογισμός ένα ειδικό στάδιο που προορίζεται για τη συνολική εκτίμηση όλων των σχετικών περιστάσεων για την επίτευξη του ως άνω σκοπού (απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2006, T-15/02, BASF κατά Επιτροπής, Συλλογή σ. II-497, σκέψη 226).
- ¹⁹³ Προκειμένου να ληφθεί υπόψη η επιδίωξη αποτρεπτικού αποτελέσματος, η Επιτροπή δεν όρισε, με τις κατευθυντήριες γραμμές, συγκεκριμένη μέθοδο ή κριτήρια, τα οποία, αν προβλέπονταν ειδικά, θα είχαν δεσμευτική ισχύ. Στο πλαίσιο των ενδείξεων σχετικά με την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, το σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο,

των κατευθυντήριων γραμμών, αναφέρει μόνον την ανάγκη καθορισμού του προστίμου σε τέτοιο ύψος ώστε να διασφαλίζεται επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα.

194 Εν προκειμένω, η Επιτροπή τόνισε ρητώς την ανάγκη καθορισμού των προστίμων σε τέτοιο επίπεδο, ώστε να έχουν αποτρεπτικό αποτέλεσμα, στο πλαίσιο της γενικής προσεγγίσεως που ακολούθησε για τον καθορισμό των προστίμων, επισημαίνοντας ότι η μεταχείριση των μετεχόντων στη σύμπραξη ήταν διαφοροποιημένη ανάλογα με το μερίδιό τους αγοράς, το οποίο προσδιορίστηκε με βάση τον αντίστοιχο κύκλο εργασιών, καθώς και ότι όρισε ως ποσό εκκίνησης για την επιβολή προστίμου στη Schunk τα 21 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογικές σκέψεις 271 και 289 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

195 Από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει σαφώς ότι, για να καθορίσει το ποσό εκκινήσεως για την επιβολή του προστίμου με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή χαρακτήρισε, αφενός, την παράβαση, αυτή καθ' εαυτήν, λαμβάνοντας υπόψη αντικειμενικά στοιχεία, ήτοι τη φύση της παραβάσεως, τις επιπτώσεις της στην αγορά και τη γεωγραφική έκταση της αγοράς αυτής, και, αφετέρου, συνεκτίμησε υποκειμενικά στοιχεία, ήτοι το μέγεθος της συμμετοχής της κάθε επιχειρήσεως στην παράβαση και, επομένως, τις πραγματικές επιπτώσεις της παράνομης συμπεριφοράς της στον ανταγωνισμό. Στο πλαίσιο αυτό του δευτέρου τμήματος της αναλύσεως της επεδίωξε, κυρίως, τη διασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου.

196 Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι, στο πλαίσιο της αναλύσεως αυτής, η Επιτροπή κατέταξε τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις σε τρεις κατηγορίες, βάσει του κύκλου εργασιών που είχε πραγματοποιήσει η κάθε μία από τα επίμαχα εν προκειμένω προϊόντα εντός του ΕΟΧ, συνυπολογιζομένης της αξίας της ίδιας κατανάλωσης της κάθε επιχειρήσεως. Το αριθμητικώς προσδιορισθέν μερίδιο αγοράς εκφράζει το μέγεθος της συμμετοχής της κάθε επιχειρήσεως στην παράβαση και την οικονομική δυνατότητά της να προκαλέσει σημαντική βλάβη στον ανταγωνισμό (αιτιολογικές σκέψεις 289 έως 291 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

197 Προκύπτει, επομένως, ότι, αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν εκτίμησε την ανάγκη αποτροπής, όσον αφορά τις εμπλεκόμενες

επιχειρήσεις, χωρίς διαφοροποιήσεις και κατά τρόπο ενιαίο, αλλ' αντιθέτως, συνεκτίμησε τη σημασία της κάθε μίας στην αγορά, με κριτήριο τον αντίστοιχο κύκλο εργασιών.

- 198 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν, δεύτερον, ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή απαίτησε από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να παύσουν την παράβαση, παρά το γεγονός ότι τούτο είχε συμβεί τον Δεκέμβριο του 1999, πλέον από τέσσερα έτη πριν, πράγμα που αποδεικνύει ότι η Επιτροπή στήριξε την εκτίμησή της περί αναγκαίας αποτροπής σε εσφαλμένα πραγματικά δεδομένα.
- 199 Ο ισχυρισμός αυτός πρέπει να απορριφθεί ως στηριζόμενος σε εσφαλμένη υπόθεση. Συγκεκριμένα, από την απλή ερμηνεία της αιτιολογικής σκέψεως 268 και του άρθρου 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η απαίτηση προς τις αποδέκτριες της προσβαλλομένης αποφάσεως επιχειρήσεις να παύσουν πάραυτα την παράβαση, κατά το μέτρο που αυτό δεν είχε ήδη συμβεί, δεν έχει καμία σχέση με την εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση του αποτρεπτικού αποτελέσματος.
- 200 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, τρίτον, ότι υπήρξαν θύματα δυσμενούς διακρίσεως σε σχέση με την SGL, διότι η Επιτροπή εκτίμησε την ανάγκη αποτροπής χωρίς να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι η SGL, ως εισηγμένη επιχείρηση, διέθετε ευχερέστερη πρόσβαση στις χρηματαγορές.
- 201 Υπενθυμίζεται ότι, όπως προαναφέρθηκε στις σκέψεις 184 έως 187 ανωτέρω, η κατάταξη των Schunk και SGL στην ίδια κατηγορία, βάσει του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησαν από την πώληση των επίμαχων προϊόντων, δεν συνεπάγεται καμία δυσμενή διάκριση σε βάρος της Schunk.
- 202 Ακόμη και αν υποτεθεί ότι μια εισηγμένη επιχείρηση μπορεί ευχερέστερα να συγκεντρώσει τα απαιτούμενα κεφάλαια για την καταβολή του προστίμου, η περίπτωση αυτή θα μπορούσε, ενδεχομένως, να δικαιολογήσει, προς διασφάλιση του

αποτρεπτικού αποτελέσματος, την επιβολή υψηλότερου αναλογικά προστίμου σε σχέση με το επιβληθέν σε επιχείρηση που διέπραξε την ίδια παράβαση, αλλά δεν διαθέτει τέτοιους πόρους.

203 Υπό τις περιστάσεις αυτές, τυχόν παραβίαση εκ μέρους της Επιτροπής της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων θα συνεπαγόταν μόνον την αύξηση του επιβληθέντος στην SGL προστίμου και όχι τη μείωση του επιβληθέντος στη Schunk προστίμου, όπως ζητεί η δεύτερη με τα δικόγραφα της. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης πρέπει να συμβιβάζεται με την τήρηση της αρχής της νομιμότητας, σύμφωνα με την οποία ουδείς μπορεί να επικαλείται υπέρ αυτού παρανομία διαπραχθείσα προς όφελος τρίτου (απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 1985, 134/84, Williams κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, Συλλογή 1985, σ. 2225, σκέψη 14^α· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-327/94, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1373, σκέψη 160, και LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 43 ανωτέρω, σκέψη 367).

204 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, τέταρτον, ότι το δυσανάλογο του επιβληθέντος από την Επιτροπή προστίμου προκύπτει από τη σύγκριση προς τις κυρώσεις που επέβαλαν στο πλαίσιο της ίδιας υποθέσεως, οι αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών, η αγορά των οποίων έχει σχεδόν το ίδιο μέγεθος με αυτή της Ευρώπης.

205 Διαπιστώνεται, συναφώς, ότι η άσκηση των εξουσιών των αρμοδίων για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού αρχών τρίτων κρατών, στο πλαίσιο της εδαφικής τους αρμοδιότητας, υπόκειται στις ιδιαίτερες επιταγές που ισχύουν στα κράτη αυτά. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία που αποτελούν το βάθρο των εννόμων τάξεων άλλων κρατών στον τομέα του ανταγωνισμού όχι μόνον έχουν ιδιαίτερους σκοπούς και στόχους, αλλά συνεπάγονται και τη θέσπιση ιδιαίτερων κανόνων ουσιαστικού δικαίου που έχουν ποικιλόμορφες έννομες συνέπειες σε διοικητικό, ποινικό ή αστικό επίπεδο σε περίπτωση που οι αρχές των κρατών αυτών αποδείξουν την ύπαρξη παραβάσεων των κανόνων που ισχύουν στον τομέα του ανταγωνισμού (απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιουνίου 2006, C-308/04 P, SGL Carbon κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-5977, σκέψη 29).

- 206 Αντιθέτως, εντελώς διαφορετική από νομικής απόψεως είναι η περίπτωση κατά την οποία σε μια επιχείρηση εφαρμόζονται, στον τομέα του ανταγωνισμού, αποκλειστικώς το κοινοτικό δίκαιο και το δίκαιο ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών, όταν δηλαδή η σύμπραξη περιορίζεται αποκλειστικώς στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής της έννομης τάξεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2006, SGL Carbon κατά Επιτροπής, σκέψη 205 ανωτέρω, σκέψη 30).
- 207 Επομένως, η Επιτροπή, όταν επιβάλλει κυρώσεις για παράνομη συμπεριφορά μιας επιχείρησης, ακόμη και αν η συμπεριφορά αυτή ανάγεται σε σύμπραξη διεθνούς χαρακτήρα, σκοπό έχει να διαφυλάξει τον ελεύθερο ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς, πράγμα που, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', ΕΚ, αποτελεί βασικό σκοπό της Κοινότητας. Συγκεκριμένα, λόγω της ιδιαιτερότητας του εννόμου αγαθού το οποίο προστατεύεται σε κοινοτικό επίπεδο, οι εκτιμήσεις στις οποίες η Επιτροπή προβαίνει, βάσει των αρμοδιοτήτων της στον σχετικό τομέα, μπορούν να αποκλίνουν σημαντικά από εκείνες στις οποίες προβαίνουν οι αρχές τρίτων κρατών (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2006, SGL Carbon κατά Επιτροπής, σκέψη 205 ανωτέρω, σκέψη 31).
- 208 Όσον αφορά την προβαλλόμενη από τις προσφεύγουσες παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και/ή της επιείκειας, παρατηρείται ότι οποιοδήποτε συμπέρασμα αντλείται από τα πρόστιμα που έχουν επιβάλει οι αρχές τρίτου κράτους μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνο στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας της Επιτροπής κατά τον καθορισμό των προστίμων για παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή μπορεί, αλλά δεν υποχρεούται να λάβει υπόψη πρόστιμα που έχουν προηγουμένως επιβληθεί από τις αρχές τρίτων κρατών (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2006, SGL Carbon κατά Επιτροπής, σκέψη 205 ανωτέρω, σκέψη 36).
- 209 Συγκεκριμένα, το αποτρεπτικό αποτέλεσμα που κατά νόμο επιδιώκει η Επιτροπή κατά τον καθορισμό του ύψους ενός προστίμου συνίσταται στο να εξασφαλιστεί η τήρηση, από τις επιχειρήσεις, των κανόνων ανταγωνισμού που η Συνθήκη ΕΚ θέτει για την άσκηση των δραστηριοτήτων τους εντός της κοινής αγοράς (βλ., σχετικά, απόφαση ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, σκέψη 191 ανωτέρω, σκέψεις 173 έως 176). Κατά συνέπεια, η Επιτροπή, όταν αξιολογεί τον αποτρεπτικό χαρακτήρα ενός προστίμου που πρόκειται να επιβάλει λόγω παραβάσεως των πιο πάνω κανόνων, δεν οφείλει να

λάβει υπόψη τυχόν κυρώσεις που επιβλήθηκαν σε μια επιχείρηση λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού τρίτων κρατών (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2006, SGL Carbon κατά Επιτροπής, σκέψη 205 ανωτέρω, σκέψη 37).

- 210 Εν προκειμένω, αρκεί να υπομνηστεί ότι η σύμπραξη που αποτελεί αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως περιορίζεται στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής της έννομης τάξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και ότι, στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς της σχετικά με τον αποτρεπτικό χαρακτήρα των προστίμων, η Επιτροπή δεν ήταν, επομένως, υποχρεωμένη να συνεκτιμήσει, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, τις κυρώσεις που επέβαλαν οι αμερικανικές αρχές σε επιχειρήσεις που παρέβησαν τους εθνικούς κανόνες ανταγωνισμού. Λόγω των ιδιαιτεροτήτων του ελέγχου και της καταστολής των παραβάσεων του δικαίου του ανταγωνισμού στις Ηνωμένες Πολιτείες, ιδιαιτεροτήτων σχετιζόμενων με αγωγές αποζημίωσης και ποινικές διαδικασίες, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να επικαλεστούν λυσιτελώς το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στο πλαίσιο της κινηθείσας εντός του τρίτου αυτού κράτους διαδικασίας, προκειμένου να αποδείξουν το δυσανάλογο του προστίμου που τους επιβλήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση.

Επί της συνεργασίας της Schunk

- 211 Υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων και μπορεί, συναφώς, να λάβει υπόψη της πολλά στοιχεία, όπως είναι η συνεργασία των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων κατά την έρευνα που διεξάγουν οι υπηρεσίες του οργάνου αυτού. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή καλείται να προβεί σε περίπλοκες εκτιμήσεις ως προς τα πραγματικά περιστατικά, όπως είναι οι σχετικές με τη συνεργασία καθεμίας από τις εν λόγω επιχειρήσεις (απόφαση της 10ης Μαΐου 2007, SGL Carbon κατά Επιτροπής, σκέψη 153 ανωτέρω, σκέψη 81).

212 Η Επιτροπή διαθέτει, συναφώς, ευρεία διακριτική ευχέρεια κατά την εκτίμηση της ποιότητας και τη χρησιμότητας της συνεργασίας μιας επιχείρησης, ιδίως σε σχέση με τη συμβολή άλλων επιχειρήσεων (απόφαση της 10ης Μαΐου 2007, SGL Carbon κατά Επιτροπής, σκέψη 153 ανωτέρω, σκέψη 88).

213 Με την ανακοίνωση περί συνεργασίας, η Επιτροπή καθόρισε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες απαλλάσσονται από το πρόστιμο οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται με την Επιτροπή κατά την έρευνά της σχετικά με σύμπραξη ή μειώνεται το πρόστιμο το οποίο οι επιχειρήσεις αυτές θα έπρεπε σε διαφορετική περίπτωση να καταβάλουν (βλ. σημείο Α, παράγραφος 3, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας).

214 Το σημείο Δ της ανακοινώσεως περί συνεργασίας προβλέπει:

«1. Εφόσον επιχείρηση συνεργάζεται χωρίς να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που εκτίθενται στα [σημεία] Β ή Γ, τυγχάνει μειώσεως κατά 10 έως 50 % του ύψους του προστίμου που θα της είχε υποβληθεί εάν δεν είχε συνεργαστεί.

2. Αυτό μπορεί ιδίως να συμβεί εφόσον:

— πριν από την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση παράσχει στην Επιτροπή πληροφορίες, έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που συμβάλλουν στην επιβεβαίωση της παράβασης,

— μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση ενημερώσει την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα επί των οποίων βασίζονται οι κατηγορίες της.»

215 Εν προκειμένω, το επιβληθέν στη Schunk πρόστιμο μειώθηκε κατά 30 %, κατ' εφαρμογήν του σημείου Δ της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

216 Προς δικαιολόγηση της εκτιμήσεώς της, η Επιτροπή προβάλλει τα εξής με την αιτιολογική σκέψη 328 της προσβαλλομένης αποφάσεως:

«Όπως η [LCL], η Schunk ζήτησε να υπαχθεί στα μέτρα επιείκειας αφού έλαβε το έγγραφο που της απέστειλε η Επιτροπή κατ' εφαρμογή του άρθρου 11 [του κανονισμού 17], αλλά προσκόμισε τα αποδεικτικά στοιχεία της ένα μήνα αργότερα από την [LCL]. Με τη δήλωσή της, η Schunk παραδέχθηκε την ύπαρξη της συμπράξεως και τη συμμετοχή της σε αυτή, αλλά δεν προσκόμισε εκθέσεις σχετικές με τις συναντήσεις του καρτέλ κατά το διάστημα της συμμετοχής της σε αυτό. Το πλέον χρήσιμο στοιχείο που υπέβαλε ήταν κατάλογος των συναντήσεων του καρτέλ για τις οποίες η Schunk παραδέχεται ότι διεξήχθησαν. Στον κατάλογο αυτό περιλαμβάνονται συναντήσεις τις οποίες δεν γνώριζε η Επιτροπή. Η Schunk προσκόμισε επίσης παραστατικά ταξιδιών σχετικά με πολλές συναντήσεις. Τα περισσότερα αφορούσαν συναντήσεις τις οποίες η Επιτροπή ήδη γνώριζε και για τις οποίες είχε ζητήσει, με το έγγραφο που απέστειλε δυνάμει του άρθρου 11, να της διαβιβάσουν όλα τα διαθέσιμα έγγραφα. Κατά την έρευνα, η Schunk απάντησε, επίσης, σε πολλά ερωτήματα που της υπέβαλε η Επιτροπή στο πλαίσιο της συνεργασίας της για την έρευνα, προκειμένου να συμπληρώσει τα στοιχεία που είχε προσκομίσει αυθορμήτως. Η Επιτροπή σημειώνει, εντούτοις, ότι, αντιθέτως προς την [LCL], η Schunk δεν ανέλαβε την πρωτοβουλία να προσκομίσει στην Επιτροπή συμπληρωματικά στοιχεία σχετικά με τη σύμπραξη. Εν γένει, η Επιτροπή κρίνει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε αυθορμήτως η Schunk πληρούν το κριτήριο της συμβολής στη διαπίστωση της παραβάσεως.»

- 217 Η Επιτροπή επισήμανε, επίσης, ότι η Schunk, αφού έλαβε την ανακοίνωση αιτιάσεων, την ενημέρωσε ότι δεν αμφισβητεί τα πραγματικά περιστατικά στα οποία η Επιτροπή στήριξε τις αιτιάσεις της (αιτιολογική σκέψη 329 της προσβαλλομένης απόφασης).
- 218 Σημειωτέον, δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι, κατά την έκδοση της προσβαλλομένης απόφασης, η Schunk πληρούσε τις προϋποθέσεις του σημείου Δ, παράγραφος 2, πρώτη και δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Αντικείμενο της διαφοράς είναι μόνον το ύψος της χορηγηθείσας μειώσεως, η οποία ήταν 30 % έναντι 40 % υπέρ της LCL, δεδομένου ότι οι δύο επιχειρήσεις έτυχαν της ίδιας μειώσεως κατά 10 % λόγω μη αμφισβήτησεως των πραγματικών περιστατικών. Η Schunk υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η παρατιθέμενη στην προσβαλλόμενη απόφαση αιτιολόγηση της διαφοροποιήσεως αυτής είναι εσφαλμένη και ότι πρόκειται για δυσμενή διάκριση.
- 219 Όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι η Schunk αντέδρασε ταχύτερα από την LCL στο αίτημα παροχής πληροφοριών που διατύπωσε η Επιτροπή με το έγγραφο της 2ας Αυγούστου 2002, επισημαίνεται ότι η Schunk, αφού παρέλαβε το αίτημα αυτό, το οποίο είχε καταρτιστεί στα αγγλικά, ζήτησε, στις 8 Αυγούστου 2002, τη μετάφρασή του στη γερμανική, την οποία έλαβε στις 4 Οκτωβρίου 2002. Η κατάσταση αυτή εξηγεί, κατά τη Schunk, γιατί απάντησε στο αίτημα παροχής πληροφοριών μόλις στις 25 Οκτωβρίου 2002, δηλαδή τρεις μόνον εβδομάδες μετά την παραλαβή της γερμανικής μετάφρασης του αιτήματος, ενώ η LCL απάντησε περισσότερο από επτά εβδομάδες μετά την παραλαβή του αιτήματος παροχής πληροφοριών που απευθυνόταν σε αυτή.
- 220 Διαπιστώνεται, ωστόσο, ότι η SKT απέστειλε στις 2 Σεπτεμβρίου 2002 στην Επιτροπή έγγραφο προκειμένου να την ενημερώσει ότι προτίθεται να συνεργαστεί μαζί της στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και να διερευνήσει αν, πέραν των απαντήσεών της στο αίτημα παροχής πληροφοριών, ήταν σε θέση να παράσχει και άλλα χρήσιμα στοιχεία, λαμβανομένων υπόψη των αποδεικτικών στοιχείων που ήδη κατείχε το κοινοτικό όργανο.

- 221 Στις 30 Σεπτεμβρίου 2002, η SKT υπέβαλε, μέσω του δικηγόρου της, λεπτομερείς παρατηρήσεις και διατύπωσε επικρίσεις επί του περιεχομένου του αιτήματος παροχής πληροφοριών, αναλύοντάς το διεξοδικά, προκειμένου να αποδείξει ότι τα διατυπωθέντα ερωτήματα εκφεύγουν του πλαισίου που ορίζει η νομολογία και ότι οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά, καθώς και η προσκόμιση αντίστοιχων εγγράφων υπερβαίνουν, από νομικής απόψεως, την απαιτούμενη από την επιχείρηση συνεργασία. Η SKT δήλωσε, πάντως, ότι πρόκειται να απαντήσει οικειοθελώς στα ερωτήματα αυτά και ότι τα πέραν της απαιτούμενης συνεργασίας στοιχεία θα εμφανίζονται με έντονους χαρακτήρες στην απάντησή της.
- 222 Τα δύο αυτά έγγραφα επιβεβαιώνουν ότι η SKT είχε πλήρη γνώση του αιτήματος παροχής πληροφοριών προτού αυτό μεταφραστεί στη γερμανική και, υπό τις περιστάσεις αυτές, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να ισχυριστούν σοβαρά ότι μπορούσαν να συνεισφέρουν στοιχεία μόνον αφού παρέλαβαν την εν λόγω μετάφραση.
- 223 Επιπλέον, η LCL επίσης έλαβε το αίτημα παροχής πληροφοριών στα αγγλικά, και όχι στα γαλλικά, και παρέσχε πληροφορίες σχετικά με τις επίμαχες συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές στις 22 Αυγούστου 2002 και, κατόπιν, στις 24 και στις 30 Σεπτεμβρίου 2002. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή ορθώς έκρινε ότι η SKT προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία τουλάχιστον ένα μήνα αργότερα από την LCL.
- 224 Ακόμη και αν η τελευταία αυτή διαπίστωση θεωρηθεί εσφαλμένη, ως στηριζόμενη στη συνεκτίμηση της παραλαβής μόνον της γερμανικής μεταφράσεως του αιτήματος παροχής πληροφοριών, οι λοιποί λόγοι που παρατίθενται στην αιτιολογική σκέψη 328 της προσβαλλομένης αποφάσεως δικαιολογούν την επικρινόμενη διαφορετική μεταχείριση.
- 225 Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 328 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή στήριξε ουσιαστικά την εκτίμησή της σχετικά με τη μείωση του προστίμου επί της αξίας των αποδεικτικών στοιχείων που συνεισέφερε η SKT. Υπενθυμίζεται,

συναφώς, ότι, κατά τη νομολογία, η μείωση των προστίμων σε περίπτωση συνεργασίας των επιχειρήσεων που έχουν μετάσχει σε παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού στηρίζεται στη σκέψη ότι μια τέτοια συνεργασία διευκολύνει το έργο της Επιτροπής να διαπιστώσει την παράβαση και, ενδεχομένως, να θέσει τέρμα σε αυτή (απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψη 399²²⁶ αποφάσεις του Πρωτοδικείου, BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, σκέψη 42 ανωτέρω, σκέψη 325, της 14ης Μαΐου 1998, T-338/94, Finnboard κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1617, σκέψη 363, και Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 165 ανωτέρω, σκέψη 330).

226 Αφενός, η Επιτροπή έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι, λόγω των στοιχείων που είχε ήδη στην κατοχή της, τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η SKT δεν είχαν μεγάλη αξία.

227 Επισημαίνει, χωρίς να την αντικρούσει η Schunk, ότι η SKT της παρέδωσε κατάλογο συναντήσεων του καρτέλ, τις οποίες ήδη γνώριζε ως επί το πλείστον και ορισμένες από τις οποίες αντιστοιχούσαν σε επίσημες συναντήσεις της επαγγελματικής ενώσεως του συγκεκριμένου τομέα, εν προκειμένω της ECGA.

228 Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Schunk, η Επιτροπή δεν αναφέρει, στην αιτιολογική σκέψη 328 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η SKT δεν της παρέδωσε έγγραφα αναγόμενα στον χρόνο των προσαπτόμενων πραγματικών περιστατικών. Δεν αμφισβητείται, άλλωστε, ότι η SKT, με την απάντησή της στο αίτημα παροχής πληροφοριών, παρέδωσε στην Επιτροπή αλληλογραφία με τους εκπροσώπους της ECGA και πολλά έγγραφα που βεβαιώνουν μετακινήσεις και διαμονές σε ξενοδοχεία σχετιζόμενες με τις απαριθμούμενες στον κατάλογο συναντήσεις του καρτέλ. Τα έγγραφα αυτά δεν αποτελούν, όμως, «εκθέσεις» ή πρακτικά σχετικά με το περιεχόμενο των συναντήσεων που διεξήχθησαν κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών.

229 Όπως ορθώς τονίζει η Επιτροπή με τα δικόγραφα της, ο κατάλογος των συναντήσεων και τα σχετικά με τις αντίστοιχες μετακινήσεις έγγραφα είχαν σημασία μόνο συσχετιζόμενα με τα στοιχεία που παρέσχον άλλες επιχειρήσεις όσον αφορά το περιεχόμενο των επίμαχων συναντήσεων. Η Επιτροπή επισήμανε, αφετέρου, χωρίς να την αντικρούσει η Schunk, ότι, καίτοι η SKT απάντησε σε πολλά ερωτήματα στο πλαίσιο της συνεργασίας της για την έρευνα, προκειμένου να συμπληρώσει τα στοιχεία που είχε προσκομίσει αυθορμήτως, η εν λόγω επιχείρηση δεν ανέλαβε, αντιθέτως προς την LCL, την πρωτοβουλία να προσκομίσει συμπληρωματικά στοιχεία σχετικά με τη σύμπραξη.

230 Η Schunk προβάλλει, ακόμη, ότι, με την αιτιολογική σκέψη 328 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή τονίζει το γεγονός ότι η συνεργασία της ήταν μεταγενέστερη της παραλαβής του αιτήματος παροχής πληροφοριών και τούτο παρά τη νομολογία κατά την οποία η περίπτωση αυτή δεν αποτελεί λόγο για να θεωρηθεί η συνεργασία ως μικρότερης αξίας.

231 Το πρώτο εδάφιο της αιτιολογικής σκέψεως 328 της προσβαλλομένης αποφάσεως έχει ως εξής:

«Όπως η [LCL], η Schunk ζήτησε να υπαχθεί στα μέτρα επιείκειας αφού έλαβε το έγγραφο που της απέστειλε η Επιτροπή κατ' εφαρμογήν του άρθρου 11 [του κανονισμού 17], αλλά προσκόμισε τα αποδεικτικά στοιχεία της ένα μήνα αργότερα από την [LCL].»

232 Δεδομένης της διατυπώσεως αυτής, η ερμηνεία που δίδει η Επιτροπή, με το υπόμνημα απαντήσεως, ότι η φράση αυτή σημαίνει ότι έλαβε υπόψη της μόνον στοιχεία πέραν αυτών που εντάσσονται στην επιβαλλόμενη από το άρθρο 11 του κανονισμού 17 υποχρέωση παροχής πληροφοριών είναι υπερβολικά ευρεία και δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Από το γράμμα της προαναφερθείσας αιτιολογικής σκέψεως προκύπτει ότι η Επιτροπή, για να εκτιμήσει το ύψος της μειώσεως που δύναται να χορηγήσει στην SKT για τη συνεισφορά της, έλαβε υπόψη της τον χρόνο κατά τον οποίον υποβλήθηκε το αίτημα υπαγωγής στην ανακοίνωση περί συνεργασίας.

- 233 Η Schunk επικαλείται την απόφαση του Πρωτοδικείου της 9ης Ιουλίου 2003, T-230/00, Daesang και Sewon Europe κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. ΙΙ-2733, σκέψη 139) και ισχυρίζεται ότι η συνεκτίμηση αυτής της παραμέτρου είναι αντίθετη στη νομολογία. Εντούτοις, από τη σκέψη 139 της αποφάσεως αυτής, την οποία ρητώς επικαλείται η Schunk, προκύπτει ότι η συγκεκριμένη σκέψη δεν ασκεί εν προκειμένω καμία επιρροή. Με την απόφαση αυτή, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το γεγονός ότι «δεν χορηγήθηκε» στις προσφεύγουσες η μείωση που προβλέπει το σημείο Γ, και όχι το σημείο Δ, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, της ανακοινώσεως για τη συνεργασία, για τον λόγο ότι τους είχε απευθυνθεί αίτημα παροχής πληροφοριών, αντίκειται επίσης στις προϋποθέσεις που τίθενται με τη διάταξη αυτή.
- 234 Από τη νομολογία αυτή προκύπτει, ουσιαστικά, ότι, όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια κατά την αξιολόγηση της ποιότητας και της χρησιμότητας της συνεργασίας μιας επιχείρησης (απόφαση της 10ης Μαΐου 2007, SGL Carbon κατά Επιτροπής, σκέψη 153 ανωτέρω, σκέψη 88), στο πλαίσιο δε της συνολικής εκτιμήσεως, μπορεί να λάβει υπόψη της ότι η επιχείρηση αυτή της παρέδωσε έγγραφα μόνον αφού έλαβε το αίτημα παροχής πληροφοριών (απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 43 ανωτέρω, σκέψη 365, η οποία επιβεβαιώθηκε κατ' αναίρεση με την απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψη 408), αλλά δεν μπορεί να θεωρήσει το στοιχείο αυτό καθοριστικό και να μειώσει, έτσι, τη σπουδαιότητα της συνεργασίας που παρέσχε η επιχείρηση δυνάμει του σημείου Δ, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας (απόφαση Tokai I, σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 410). Η αιτιολογική σκέψη 328 της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν είναι αντίθετη στη νομολογία αυτή.
- 235 Σε κάθε περίπτωση, από την ερμηνεία των αιτιολογικών σκέψεων 324 και 328 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της, ως προς αμφότερες τις Schunk και LCL, το γεγονός ότι οι δύο αυτές επιχειρήσεις ζήτησαν να υπαχθούν στις διατάξεις της ανακοινώσεως περί συνεργασίας αφού έλαβαν το αίτημα παροχής πληροφοριών και, επομένως, έτυχαν πανομοιότυπης μεταχείρισης.
- 236 Επισημαίνεται, τέλος, ότι Schunk τονίζει, με τα δικόγραφα της, ορισμένες παρατηρήσεις που διατύπωσε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση σχετικά με τη σχετική χρησιμότητα των στοιχείων που προσκόμισε η LCL. Εφόσον η Schunk επικαλείται παράνομη μείωση του προστίμου υπέρ της LCL και ακόμη και αν υποτεθεί ότι η Επιτροπή χορήγησε παρανόμως μείωση του προστίμου στην επιχείρηση αυτή, κατ' εσφαλμένη εφαρμογή της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, υπενθυμίζεται ότι η

τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης πρέπει να συμβιβάζεται με την τήρηση της αρχής της νομιμότητας, σύμφωνα με την οποία ουδείς μπορεί να επικαλείται υπέρ αυτού παρανομία διαπραχθείσα προς όφελος (απόφαση Williams κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, σκέψη 203 ανωτέρω, σκέψη 14^α αποφάσεις της 14ης Μαΐου 1998, SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 203 ανωτέρω, σκέψη 160 και LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 43 ανωτέρω, σκέψη 367).

237 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση περί εσφαλμένης εκτιμήσεως εκ μέρους της Επιτροπής της συνεργασίας των προσφευγουσών και περί μεταχειρίσεώς τους κατά τρόπο που συνιστά δυσμενή διάκριση.

Επί του αντίθετου αιτήματος της Επιτροπής

238 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο να κάνει χρήση της πλήρους αρμοδιότητας που διαθέτει από το άρθρο 229 ΕΚ και το άρθρο 17 του κανονισμού 17 και να αυξήσει το πρόστιμο που επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες, οι οποίες αμφισβήτησαν, για πρώτη φορά ενώπιον του Πρωτοδικείου, πραγματικά περιστατικά που παρατίθενται στην ανακοίνωση αιτιάσεων. Η Schunk αμφισβητεί αυτή καθαυτή τη δυνατότητα της Επιτροπής να υποβάλει αίτημα αυξήσεως του προστίμου και, σε κάθε περίπτωση, το βάσιμο του αιτήματος αυτού.

Επί του παραδεκτού

239 Το Πρωτοδικείο καλείται, εν προκειμένω, να κρίνει την προσφυγή που άσκησε η Schunk βάσει των άρθρων 230 ΕΚ και 231 ΕΚ, με κύριο αίτημα την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως και επικουρικό τη μείωση του επιβληθέντος προστίμου.

- 240 Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 229 ΕΚ, οι κανονισμοί που εκδίδονται από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βάσει των διατάξεων της Συνθήκης, δύνανται να χορηγούν στο Δικαστήριο πλήρη δικαιοδοσία σχετικά με τις κυρώσεις που προβλέπουν.
- 241 Τέτοια είναι η αρμοδιότητα που χορηγεί στα κοινοτικά δικαστήρια το άρθρο 17 του κανονισμού 17, το οποίο ορίζει ότι «[το] Δικαστήριο αποφαινεται κατά πλήρη δικαιοδοσία, κατά την έννοια του άρθρου [229 ΕΚ], επί των προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή καθορίζει πρόστιμο ή χρηματική ποινή».
- 242 Το Πρωτοδικείο είναι αρμόδιο να εκτιμά, στο πλαίσιο της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας που του αναγνωρίζουν το άρθρο 229 ΕΚ και το άρθρο 17 του κανονισμού 17, τον πρόσφορο χαρακτήρα του ύψους των προστίμων (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-248/98 P, KNP ΒΤ κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9641, σκέψη 40, Cascades κατά Επιτροπής, σκέψη 167 ανωτέρω, σκέψη 41, και C-280/98 P, Weig κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9757, σκέψη 41). Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας, οι εξουσίες του κοινοτικού δικαστή δεν περιορίζονται, όπως προβλέπεται στο άρθρο 231 ΕΚ, στην ακύρωση της προσβαλλομένης απόφασης, αλλά του επιτρέπουν τη μεταρρύθμιση της επιβληθείσας με την απόφαση αυτή κυρώσεως (διάταξη FNICGV κατά Επιτροπής, σκέψη 85 ανωτέρω, σκέψη 24).
- 243 Επομένως, ο κοινοτικός δικαστής έχει την εξουσία, πέραν του απλού ελέγχου νομιμότητας της κυρώσεως, να υποκαθιστά την Επιτροπή προβαίνοντας στη δική του εκτίμηση και, κατ' επέκταση, να καταργεί, να μειώνει ή να αυξάνει το πρόστιμο ή τη χρηματική ποινή που επιβλήθηκαν (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Φεβρουαρίου 2007, C-3/06 P, Groupe Danone κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-1331, σκέψη 61).
- 244 Υπό τις συνθήκες αυτές, μολονότι η άσκηση της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας ζητείται συχνότερα από τους προσφεύγοντες με σκοπό τη μείωση του προστίμου, τίποτε δεν απαγορεύει στην Επιτροπή να υποβάλει και αυτή στην κρίση του κοινοτικού δικαστή το ζήτημα του ύψους του προστίμου, ζητώντας την αύξησή του.

245 Η δυνατότητα αυτή προβλέπεται, άλλωστε, ρητώς στο σημείο E, παράγραφος 4, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, το οποίο ορίζει ότι, σε περίπτωση που «επιχείρηση, η οποία έχει επωφεληθεί από μείωση προστίμου επειδή δεν έχει αμφισβητήσει τα πραγματικά περιστατικά, τα αμφισβητήσει για πρώτη φορά σε προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή θα ζητήσει καταρχήν από το Πρωτοδικείο να αυξήσει το ύψος του προστίμου που έχει επιβάλει στην επιχείρηση αυτή». Το αίτημα που υπέβαλε η Επιτροπή εν προκειμένω στηρίζεται ακριβώς στη διάταξη αυτή.

246 Επισημαίνεται, ακόμη, ότι η αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας ασκείται από τα κοινοτικά δικαστήρια μόνο στο πλαίσιο του ελέγχου των πράξεων των κοινοτικών οργάνων και, ειδικότερα, στο πλαίσιο της προσφυγής ακυρώσεως. Συγκεκριμένα, το άρθρο 229 ΕΚ έχει ως μόνο αποτέλεσμα τη διεύρυνση του πεδίου των εξουσιών τις οποίες διαθέτει ο κοινοτικός δικαστής στο πλαίσιο της προσφυγής του άρθρου 230 ΕΚ (διάταξη FNICGV κατά Επιτροπής, σκέψη 85 ανωτέρω, σκέψη 25).

247 Συνεπώς, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία της Schunk ότι το αίτημα της Επιτροπής για αύξηση του προστίμου δεν είναι συμβατό με το άρθρο 230 ΕΚ και με το αντικείμενο της διαφοράς, όπως αυτό καθορίζεται με το δικόγραφο της προσφυγής.

248 Εξάλλου, το επιχείρημα της Schunk ότι το προαναφερθέν αίτημα παραβιάζει την «αρχή της καλής πίστεως», κατά το μέτρο που το εν λόγω αίτημα δικαιολογείται από συμπεριφορές οι οποίες ήταν γνωστές στην Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία, πρέπει επίσης να απορριφθεί ως στηριζόμενο σε εσφαλμένη ερμηνεία των δικογράφων της Επιτροπής.

249 Συγκεκριμένα, όπως προαναφέρθηκε, το αίτημα αυξήσεως του προστίμου δικαιολογείται από τη συμπεριφορά της Schunk η οποία, κατά την Επιτροπή, αμφισβητεί για

πρώτη φορά ενώπιον του Πρωτοδικείου πραγματικά περιστατικά που παραδέχθηκε κατά τη διοικητική διαδικασία.

250 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το εν λόγω αίτημα κρίνεται παραδεκτό και ότι το Πρωτοδικείο πρέπει να αποφανθεί επί της ουσίας.

Επί της ουσίας

251 Λαμβανομένης υπόψη της εξουσίας του Πρωτοδικείου να αυξάνει το πρόστιμο που έχει επιβληθεί κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 17, πρέπει να εξεταστεί αν, όπως υποστηρίζει κατ' ουσίαν η Επιτροπή, οι περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως δικαιολογούν να καταργηθεί η μείωση κατά 10 % που είχε χορηγηθεί στη Schunk λόγω της συνεργασίας της, πράγμα το οποίο οδηγεί σε αύξηση του τελικού ποσού του προστίμου.

252 Κατά το σημείο Δ, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, η επιχείρηση τυγχάνει μειώσεως του προστίμου αν, «μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, [...] ενημερώσει την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα επί των οποίων βασίζονται οι κατηγορίες της».

253 Επισημαίνεται ότι, εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες ζητούν όχι μόνον τη μείωση του προστίμου, αλλά και την ακύρωση αυτής καθαυτής της προσβαλλομένης αποφάσεως και ότι, στο πλαίσιο των επιχειρημάτων που αναπτύσσουν προς στήριξη των ισχυρισμών τους που αντλούνται από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και της αρχής της ίσης μεταχείρισης, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν ευθέως τα πραγματικά περιστατικά που τους προσάπτονται με τις ανακοινώσεις αιτιάσεων και στα οποία στηρίζεται η διαπίστωση περί παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ.

- 254 Όπως εκτίθεται ανωτέρω, οι προσφεύγουσες αμφισβήτησαν για πρώτη φορά ενώπιον του Πρωτοδικείου τις συμφωνίες περί απαγορεύσεως της διαφήμισης, τις αντίθετες στους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές έναντι των επιχειρήσεων παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και των επιχειρήσεων παραγωγής καταναλωτικών αγαθών και το σύστημα παρακολούθησης της εφαρμογής των συμφωνιών σύμπραξης, επί των οποίων στηρίζεται, μεταξύ άλλων, η διαπίστωση της παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ στην οποία καταλήγει η προσβαλλόμενη απόφαση.
- 255 Η Επιτροπή προβάλλει ότι οι προσφεύγουσες αμφισβήτησαν επίσης για πρώτη φορά με το δικόγραφο της προσφυγής τη σημασία του εγγράφου που είναι συνημμένο στο φύλλο 9823 της δικογραφίας (παράρτημα Α 21), σχετικά με τις επιχειρήσεις παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και τις επιχειρήσεις παραγωγής καταναλωτικών αγαθών, καθώς και με τις συμφωνίες για την εξάλειψη των ανταγωνιστών.
- 256 Το προαναφερθέν έγγραφο σχετίζεται με τις αντίθετες στους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικές για τα προϊόντα που προορίζονται για τις διαλαμβανόμενες στη σκέψη 254 ανωτέρω επιχειρήσεις παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και τις επιχειρήσεις παραγωγής καταναλωτικών αγαθών.
- 257 Όσον αφορά τις σχετικές με την εξάλειψη των ανταγωνιστών συμφωνίες, η Επιτροπή παραπέμπει στον ισχυρισμό των προσφευγουσών περί μη υπάρξεως γενικού σχεδίου των μετεχόντων στη σύμπραξη με σκοπό την εις το διηνεκές μεταβολή της δομής του ανταγωνισμού στην αγορά διά της εξαγοράς επιχειρήσεων, ισχυρισμό ως προς τον οποίον επισημάνθηκε ότι στηρίζεται σε προδήλως εσφαλμένη ερμηνεία της αιτιολογικής σκέψεως 173 της προσβαλλομένης αποφάσεως και, συνεπώς, δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αναλύσεως ως όψιμη αμφισβήτηση των προσαπτομένων πραγματικών περιστατικών.
- 258 Πρέπει, στο σημείο αυτό να υπομνηστεί ότι οι τρεις διαλαμβανόμενες στη σκέψη 254 ανωτέρω αμφισβητήσεις απορρίφθηκαν κατ' εφαρμογήν της νομολογίας κατά την οποία τα πραγματικά περιστατικά που μια επιχείρηση ρητώς παραδέχθηκε στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας θεωρούνται αποδεδειγμένα και δεν μπορεί η επιχείρηση αυτή, στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας, να αναπτύξει ισχυρισμούς, προς αμφισβήτηση των περιστατικών αυτών (απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 227^Β απόφαση Tokai I, σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 108, και απόφαση Tokai II, σκέψη 56 ανωτέρω, σκέψεις 324 και 326).

- 259 Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν πρέπει να καταργηθεί η ελάχιστη μείωση κατά 10 % που χορηγήθηκε στη Schunk δυνάμει του σημείου Δ, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί συνεργασίας, και το αντίθετο αίτημα της Επιτροπής πρέπει, επομένως, να απορριφθεί (βλ., σχετικά, απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 84 ανωτέρω, σκέψη 369).
- 260 Επισημαίνεται, ακόμη, ότι η Επιτροπή επικαλείται, με τα δικόγρατά της, την απόφαση Tokai I, σκέψη 84 ανωτέρω, με την οποία το Πρωτοδικείο δέχθηκε αίτημα της Επιτροπής για προσαύξηση του προστίμου, παρά το γεγονός ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβήτησε, με την επιχειρηματολογία της, τα ρητώς παραδεδωμένα πραγματικά περιστατικά, κρίνοντας ότι η Επιτροπή, παρά τις εύλογες προσδοκίες που της δημιούργησε η συνεργασία της προσφεύγουσας κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, υποχρεώθηκε να επεξεργαστεί και να παρουσιάσει ενώπιον του Πρωτοδικείου αμυντικούς ισχυρισμούς επικεντρωμένους σε παραβατικές πράξεις τις οποίες βασίμως θεωρούσε ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητούσε πλέον.
- 261 Η Επιτροπή αφήνει να εννοηθεί, με τα δικόγρατά της, ότι τα κριθέντα σε μία περίπτωση κατά την οποία ο προσφεύγων διάδικος δεν αμφισβητούσε τα ρητώς παραδεδωμένα πραγματικά περιστατικά πρέπει να γίνουν οπωσδήποτε δεκτά και στην περίπτωση κατά την οποία, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, υπήρξε όψιμη αμφισβήτηση των παραδεδωμένων κατά τη διοικητική διαδικασία περιστατικών.
- 262 Εντούτοις, όπως ορθώς επισημαίνουν οι προσφεύγουσες, κατά το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το ύψος του προστίμου καθορίζεται μόνο σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως. Το γεγονός ότι η Επιτροπή υποχρεώθηκε να παρουσιάσει αμυντικούς ισχυρισμούς κατά της αμφισβήτησεως πραγματικών περιστατικών για τα οποία βασίμως θεωρούσε ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί πλέον δεν αρκεί για να θεμελιώσει αύξηση του προστίμου, υπό το πρίσμα των δύο κριτηρίων με τα οποία γίνεται αποκλειστικά ο καθορισμός του. Με άλλα λόγια, οι δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε η Επιτροπή λόγω της διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου δεν αποτελούν κριτήριο καθορισμού του ύψους του προστίμου και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνον κατά την εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού Διαδικασίας περί δικαστικών εξόδων.

263 Λαμβανομένων υπόψη όλων των προεκτεθέντων, πρέπει να απορριφθούν όλα τα αιτήματα που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της κρινόμενης προσφυγής.

Επί των δικαστικών εξόδων

264 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Επειδή οι προσφεύγουσες ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Καταδικάζει τις Schunk GmbH και Schunk Kohlenstoff-Technik GmbH στα δικαστικά έξοδα.

Βηλαράς

Prek

Ciucă

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 8 Οκτωβρίου 2008.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

E. Coulon

M. Βηλαράς

Πίνακας περιεχομένων

Ιστορικό της διαφοράς	II - 2580
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	II - 2586
Σκεπτικό	II - 2588
Επί του αιτήματος για ακύρωση της προσβαλλομένης απόφασης	II - 2588
Επί της ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17	II - 2589
Επί της αλληλέγγυας και εις ολόκληρον ευθύνης των Schunk GmbH και SKT.	II - 2598
Επί της αμφισβήτησεως της παραβάσεως	II - 2605
— Προκαταρκτικές παρατηρήσεις	II - 2605
— Επί της απαγορεύσεως της διαφήμισης	II - 2609
— Επί της παραδόσεως τεμαχίων άνθρακα	II - 2610
— Επί των αντίθετων στους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτικών έναντι των επιχειρήσεων παραγωγής εξοπλισμού αυτοκινήτων και των επιχειρήσεων παραγωγής καταναλωτικών αγαθών	II - 2612
— Επί της υπάρξεως γενικού σχεδίου με σκοπό την εις το διηνεκές μεταβολή της δομής του ανταγωνισμού στην αγορά, διά της εξαγοράς επιχειρήσεων	II - 2618
— Επί της υπάρξεως ενός ιδιαίτερα εξελιγμένου μηχανισμού ελέγχου και εφαρμογής των επίμαχων συμφωνιών	II - 2620
Επί του αιτήματος μείωσης του προστίμου	II - 2623
Επί του ισχυρισμού ότι η Επιτροπή υπερεκτίμησε τη σοβαρότητα της παραβάσεως σε σχέση με τη φύση και τις επιπτώσεις της	II - 2624
— Επί της φύσεως της παραβάσεως	II - 2625
— Επί των συνεπειών της παραβάσεως	II - 2629
Επί της κατατάξεως των επιχειρήσεων σε κατηγορίες	II - 2633
	II - 2659

Επί του αποτρεπτικού αποτελέσματος	II - 2639
Επί της συνεργασίας της Schunk	II - 2644
Επί του αντίθετου αιτήματος της Επιτροπής	II - 2652
Επί του παραδεκτού	II - 2652
Επί της ουσίας	II - 2655
Επί των δικαστικών εξόδων	II - 2658